

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**Több állam jogához kapcsolódó közlekedési balesetekből eredő jogviták
jogalkalmazási kérdései**

Szerző:

Csapainé dr. Izeli Szilvia

Budapest, 2023.

1 Bevezető gondolatok

A nemzetközi gépjárműforgalom növekedésével egy esetleges közlekedési baleset bekövetkezése esetén egyre gyakoribb, hogy abban külföldi elem szerepel. Nemzetközi elem lehet, ha a károkozó vagy a károsult különböző állampolgárságúak, különböző országokban van a lakóhelyük, szokásos tartózkodási helyük vagy a gépjárművek különböző országokban honosak és a baleset a felek állampolgárságától és a gépkocsik regisztrációjának helyétől függetlenül harmadik országban is bekövetkezhet. Ilyen esetben több állam állampolgárai illetőleg biztosítójuk is érintettek lehetnek a felmerült kárrendezés során. Így a közeli szomszédos országot, Ausztriát és Magyarországot figyelembe véve Magyarországon lakó magyar állampolgár és egy osztrák lakóhellyel rendelkező osztrák állampolgár szenvedhetnek közlekedési balesetet akár Ausztria, akár Magyarország, vagy harmadik ország területén és a gépjárművek honossága is eltérő lehet.

A kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás alapján a biztosító helytáll a gépjárművel okozott károk következtében a biztosítottakkal szemben támasztott megalapozott kártérítési igények megfelelő mértékű kielégítéséért. A károsult igényérvényesítése körében vizsgálandók, hogy mely állam bíróságának van joghatósága, milyen kollíziós szabályozási rend érvényesül, a megválaszolandó jogkérdésre illő kapcsoló szabály kiválasztása és tényállásra alkalmazása milyen módon történik. A károsult esetleges baleseti ellátását - az érintett országtól függően - valamely társadalombiztosítási vagy balesetbiztosítási szerv végzi. A baleseti ellátás körében nyújtott, illetőleg igénybe vehető szolgáltatások függenek azon ország belső jogától, ahol a szolgáltatásokat igénybe veszik. A káresemény következtében, az egészségben keletkezett hátrányokért a károkozó helyett ilyenkor az esetleges baleseti ellátást nyújtó társadalombiztosító szintén helytáll. A társadalombiztosítónak az általa nyújtott szolgáltatások erejéig megtérítési igénye áll fenn, tekintettel arra, hogy a kárt végső soron annak kell viselnie, aki azt okozta. Ilyen esetekben éppúgy megválaszolandó lehet, hogy mely állam bíróságának van joghatósága, milyen kollíziós szabályozási rend érvényesül, a megválaszolandó jogkérdésre illő kapcsoló szabály kiválasztása és tényállásra alkalmazása milyen módon történik.

A külföldi elem részvételével bekövetkezett közlekedési balesetek esetén a károk megtérítése körében feltétlenül meg kell említeni a zöldkártya rendszert, amely a kártérítési igények

rendezését könnyíti meg. A Zöldkártya egyezmény¹ keretén belül a felelősségbiztosítási garancia külföldre történő kiterjesztése valósult meg. Az okozott károkat a Nemzeti Irodák térítik meg, majd ebből eredően szintén megtérítési igényük keletkezik a károkozó felelősségbiztosítójával szemben.²

Jelen dolgozat célja annak vizsgálata, hogy több állam jogához kapcsolódó közlekedési baleset bekövetkezése esetén milyen szabályok irányadóak a joghatóságra, az alkalmazandó jog meghatározására és a minősítésre. A jogszabályok ismertetését követően a dolgozat egy konkrét magyar-osztrák érintettségű közlekedési baleseten keresztül mutatja be, hogy ezen szabályok alkalmazása milyen módon történik, milyen kihívás elé állítja a jogalkalmazókat.

¹ Green Card system - FINAL | COB (cobx.org).

² A kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló 2009. évi LXII. törvény (Kgf. tv.) 41-43. §

2 Jogforrási kérdések

2.1 Joghatóság

Az alkalmazandó anyagi jog meghatározását megelőző eljárásjogi kérdés, amely megválaszolásra szorul nemzetközi magánjogi tényállás esetén, hogy mely állam bírósága (más szerve) jogosult az adott jogvitát elbírálni. A joghatóság eljárásjogi jellege azt jelenti, hogy a fennállása illetőleg esetleges fenn nem állása nem határozza meg az adott nemzetközi jogi tényállásra alkalmazandó jogot. Ez azt jelenti, hogy attól függetlenül, hogy egy magyar bíróságnak az adott jogvita elbírálására fennáll a joghatósága, nem feltétlenül kell a magyar anyagi jog alapján az igényt elbírálnia. A joghatóságra vonatkozóan a szabályozás többretegű, vonatkozó rendelkezéseket tartalmaznak nemzetközi egyezmények, Európai Unió államok esetén az uniós rendeletek és az adott állam nemzeti, belső joga is.³ A magyar nemzeti jog joghatósági szabályrendszerét a nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény tartalmazza. A nemzeti joghatósági szabályrendszer kialakítása során a jogirodalom szerint “az uniós szabályozás jelenti az igazodási pontot abban a tekintetben, hogy a magyar jogalkotó milyen területeket szabályozhat. A polgári és kereskedelmi ügyek jelentős része esetében az uniós jog a nemzeti jogokat kizáró jelleggel állapítja meg a joghatósági okokat, ami a nemzeti jogalkotás kereteit leszűkíti.”⁴

Mivel jelen szakdolgozat kiemelt témája - egy esettanulmány bemutatásán keresztül - az osztrák-magyar érintettségű balesetekre irányadó szabályok feldolgozása, így elsősorban az Európai Unióban irányadó joghatósági szabályok ismertetésére kerül sor. A joghatósági szabályozást korábban, Magyarország uniós csatlakozásakor hatályos a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK (2000. december 22.) rendelet tartalmazta. Ezt követően 2013. január 9-én lépett hatályba és 2015. január 10-étől alkalmazandó a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) (átdolgozás).

³ MÁDL Ferenc - VÉKÁS Lajos *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1997. 74.

⁴ A nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény indokolása.

Arra tekintettel, hogy jelenleg a 1215/2012/EU rendelet szabályai hatályosak, ezért ezen rendelkezések ismertetésére kerül sor. A rendelet a joghatóság szabályozása során többlépcsős - általános és különös joghatósági okokat tartalmazó - rendszert állít fel. A rendelet 4. cikke tartalmazza az általános joghatósági okot, miszerint valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott tagállam bíróságai előtt perelhető. A különös joghatósági okokat a II. fejezet 2-7. szakasza állapítja meg. A jelen szakdolgozat témájára tekintettel a különös joghatósági okok közül a 3. szakaszban meghatározott, kifejezetten a biztosítási ügyekben irányadó joghatósági szabályok részletesebb ismertetésére kerül sor. A biztosítási ügyek szabályozása során a cél a „gyengébb fél” védelme, azaz a rendelet ezekben az ügyekben a gazdaságilag gyengébb félre állapít meg kedvezőbb szabályokat. A szabályozás figyelembe vette, hogy ezekben az ügyekben általánosságban a felperesi oldalon álló károsult és az alperesi oldalon álló biztosító között anyagi lehetőségeikben és a jogi ismereteiknek a szintjében jelentős különbség áll fenn, így a szabályok annak a félnek kedveznek, aki az esetek többségében gazdaságilag gyengébb.⁵ Értelmezési kérdés, hogy mely személyek tartoznak a „gyengébb félnek” minősülő körbe, akik a számukra kedvező joghatósági szabályokra jogosultak hivatkozni. A „gyengébb fél” személyi körének értelmezése kapcsán irányadóak a Vorarlberger Gebietskrankenkasse kontra WGV-Schwabische Allgemeine Versicherungs AG-ügyben tett megállapítások. Az EuB az ítéletben kifejtette, hogy a társadalombiztosítási szerv, amely törvényes engedményesként kívánja az autóbalesetben közvetlenül károsult személy követeléseit érvényesíteni, nem tekinthető gazdaságilag gyengébbnek és jogilag kevésbé tapasztaltnak az ellentétes, azaz alperesi oldalon álló felelősségbiztosítóhoz képest.⁶ Tehát az EuB ítélezési gyakorlatából levonható az a következtetés, hogy amennyiben egy társadalombiztosító érvényesít regressz igényt a károkozó felelősségbiztosítójával szemben, úgy a „gyengébb félre” történő hivatkozás a joghatóság megállapítása során nem helytálló.

Az általános szabálytól eltérő perlési lehetőséget tartalmaz a 11. cikk (1) bekezdése, amely annak részletes feltételeiről rendelkezik, hogy mely esetekben perelhető a biztosító a felperes lakóhelye vagy székhelye szerinti bíróság előtt. Ennek értelmében valamely tagállamban székhellyel rendelkező biztosító perelhető a székhelye szerinti tagállam bíróságai előtt (a) pont), más

⁵ VÁRADI Ágnes: A biztosítási ügyekre vonatkozó egyes joghatósági szabályok a Brüsszel I. rendelet átdolgozása tükrében *Állam- és Jogtudomány*, 2014/2. 73-91.

⁶ C-347/08. sz. Vorarlberger Gebietskrankenkasse v WGV-Schwabische Allgemeine Versicherungs AG-ügyben 2009. szeptember 17-én hozott ítélet 42-43.

tagállamban, a biztosítási kötvény jogosultja, a biztosított vagy a kedvezményezett által indított perek esetében, a felperes lakóhelye vagy székhelye szerinti bíróság előtt (b) pont), társbiztosító esetén, annak a tagállamnak a bíróságai előtt, amelynek a területén a fő biztosító elleni eljárást indították (c) pont). A 12. cikk szerint felelősség- és ingatlanbiztosítás esetén a biztosító perelhető a káresemény bekövetkezésének helye szerinti bíróság előtt. Ezzel szemben a biztosító a 14. cikk értelmében csak annak a tagállamnak a bíróságai előtt indíthat eljárást, ahol az alperes lakóhelye található.⁷

A joghatósági szabályok ismertetésénél elengedhetetlen annak a vizsgálata, hogy a rendelet mely ügyek tekintetében korlátozza az alkalmazhatóságát. A korlátozásokat tekintve a rendelet 1. cikk (1) bekezdése szerint a joghatósági rendszer hatálya nem terjed ki - többek között - az államnak a közhatalmi jogosítványai gyakorlása (acta iure imperii) során végrehajtott intézkedéseire vagy mulasztásaira vonatkozó felelősségre. Az 1. cikk (2) bekezdése szerinti további szűkítés, hogy a joghatósági szabályok nem vonatkoznak - többek között - a természetes személyek személyi állapotára, jog- és cselekvőképességére, házassági vagyonjogra, csődeljárásra, szociális biztonságra, választottbíráskodásra, egyes tartási kötelezettségekre, végrendeletre és öröklésre.⁸

A biztosítási jogviszonyok tekintetében vizsgálandó, hogy a társadalombiztosítási intézményekkel fennálló jogviszonyokra a rendelet hatálya kiterjed-e, tekintettel arra, hogy ezen szervek közhatalom gyakorlására is jogosultak általában. E kérdés vizsgálatánál elsődlegesen értelmezni kell, hogy mi tartozik a közhatalom gyakorlásának fogalomkörébe. A közhatalom gyakorlásának értelmezése során "csak akkor nincs szó polgári és kereskedelmi ügyről, ha az érvényesített követelés a közhatalom gyakorlásából ered. E tekintetben azonban nem elegendő a közhatalom gyakorlásával való bárminemű összefüggés. Amint az az EuB ítélezési gyakorlatából kiderül, sokkal inkább az bír döntő jelentőséggel, hogy a követelést keletkeztető konkrét cselekmény közhatalmi jogosítványok gyakorlását jelenti".⁹

⁷ A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete 11. cikk (1) bek.; 12. cikk; 14. cikk.

⁸ A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete 1. cikk.

⁹ Juliane Kokott Főtanácsnok 2013. április 11-ei indítványa a 49/12. sz. The Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs kontra Sunico ApS és társai ügyében, 46.

Felmerül a kérdés, hogy a társadalombiztosítási intézményekkel fennálló jogviszonyok kizártak-e a rendelet szempontjából, mi tartozik a szociális biztonság fogalmába, alkalmazható-e a Rendelet olyan ügyekben, amelyekben fél egy társadalombiztosítási intézmény. Az EuB a Steenbergen kontra Luc Baten-ügyben¹⁰ foglalkozott ezzel a kérdéssel. Az EuB a szociális biztonság fogalmát az 1408/71/EGK rendeletben¹¹ illetőleg az ezt felváltó 883/2004/EK rendeletben¹² foglaltak alapján határozta meg. A 3. cikk szerint azok a kötelezettségek tartoznak a szociális biztonság fogalmába, amelyek a rendeletben meghatározott kockázatokra vonatkoznak és az 1. cikk szerint meghatározott jogszabályi kötelezettségen alapulnak. Az e körön kívül eső egyéb társadalombiztosítási intézmények által érvényesített igények már nem tartoznak a szociális biztonság fogalmába és ezekre a Rendelet hatálya kiterjed.¹³

A teljesség kedvéért vizsgálandó az a kérdés is, hogyan alakulnak a joghatósági szabályok, amennyiben a közlekedési balesetben az Európai Unión kívüli, harmadik állam is érintett. Ezekre az esetekre az új nemzetközi magánjogról szóló törvény magyarázata megállapítja, hogy „az egyes uniós rendeletek hatálybalépésével párhuzamosan egyre szűkült a nemzeti jogalkotók mozgásteré, így az Nmjtvt. joghatósági szabályai is elsősorban csak Magyarország és EU-n kívüli országok relációjában rendelkezik hatállyal.”¹⁴ A 2017. december 31. napjáig hatályos nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet (továbbiakban: Nmjtvr.) az 1988. szeptember 16-án létrejött Luganói Egyezményvel összhangban tartalmazta a joghatóságra, és a külföldi határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó előírásait.

Az Nmjtvr. helyébe 2018. január 1-jei hatállyal a nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény (továbbiakban: Nmjtvt.) lépett. A jogirodalom kiemeli, hogy „a jogalkotás egyik fontos célkitűzése volt, hogy híd teremdjön a magyar nemzetközi magánjogi szabályok és az uniós jogforrások között, ezért amennyire csak lehetséges volt, a szabályozás követte az uniós rendeletek fogalomhasználatát annak megkönnyítésére, hogy az Európai Bíróság értelmező

¹⁰ C-271/00. sz. Gemeente Steenbergen v Luc Baten-ügyben 2002. november 14-én hozott ítélet.

¹¹ A Tanács 1408/71/EGK rendelete (1971. június 14.) a szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra, önálló vállalkozókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról.

¹² Az Európai Parlament és a Tanács 883/2004/EK rendelete (2004. április 29.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról.

¹³ VÁRADI Ágnes: A biztosítási ügyekre vonatkozó egyes joghatósági szabályok a Brüsszel I. rendelet átdolgozása tükrében *Állam- és Jogtudomány*, 2014/2. 73-91.

¹⁴ OSZTOVITS András In: Csehi Zoltán (szerk.): *Magyarázat a nemzetközi magánjogról* 2020. július 16. időállapotú, 2020. évi Jogtár-formátumú kiadás, Wolters Kluwer

joggyakorlata közvetlenül vagy közvetett módon egységesen befolyásolni tudja a határon átnyúló jogviszonyokban az interpretáció kereteit”.¹⁵

A törvény X. fejezete tartalmazza a joghatósági előírásokat. A törvény szabályoz kizárólagos és kizárt joghatóságra vonatkozó, általános joghatósági előírásokat és az egyes jogviszonyokra irányadó különös szabályokat. Főszabályként vagyoni jogi ügyekben a magyar bíróságok joghatóságát az alperes belföldi lakóhelye vagy székhelye alapozza meg (92. §). Vagyonjogi ügynek minősül minden olyan eljárás, amelyben az érvényesített igény pénzüsszegben meghatározható, illetőleg az érvényesítő fél vagyoni jogain alapszik. A jelen dolgozatban vizsgált biztosítási ügyekben a felelősségbiztosító illetve társadalombiztosító megtérítési igényének a jogalkalmazási kérdéseit vizsgáljuk. A megtérítési igény a biztosító által teljesített kifizetésen alapul, így pénzben meghatározható, vagyoni jogi ügynek minősül.

A fenti szabályokon túlmenően a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló 2009. évi LXII. törvény (továbbiakban Kgf. tv.) 28. § (2) bekezdésében tartalmaz joghatósági előírásokat, amely szerint a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i, 44/2001/EK tanácsi rendelet 9. cikkével, valamint a 2000/26/EK irányelv 3. cikkével összhangban más tagállami károsult a lakóhelyén keresetet indíthat a károkozó Magyar Köztársaság területén székhellyel rendelkező biztosítójával szemben.¹⁶ Ez a joghatósági szabály a károsult részére biztosítja a közvetlen perlés lehetőségét, amely megkönnyíti a károsult számára az igényérvényesítés lehetőségét.

2.2 Az alkalmazandó jog meghatározása

Az alkalmazandó jog meghatározásának kérdése nemzetközi jogi tényállásokban fordul elő, azaz abban az esetben, ha a tényállás több állam jogrendszeréhez kapcsolódik érdemben és annak eldöntése szükséges, hogy a tényállással érdemi kapcsolatban álló jogrendszerek melyikét kell alkalmazni.¹⁷

¹⁵ GOMBOS Katalin: Joghatóság, külföldi határozatok elismerése és végrehajtása az új nemzetközi magánjogi törvényben *Jogtudományi Közlöny* 2019/4. 141-146.

¹⁶ A kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló 2009. évi LXII. törvény indokolása.

¹⁷ VÉKÁS Lajos: A „külföldi elem” a nemzetközi magánjogi tényállásban, *Jogtudományi Közlöny*, 2019/10. 377-386.

A közlekedési balesetek esetében a kollíziós szabályok vonatkozásában a legtöbb esetben a közlekedési balesetekről szóló Hágai Egyezmény (1971, továbbiakban: Hágai Egyezmény)¹⁸ és a Róma II. rendelet¹⁹ szabályai az irányadóak az abban részes államokban, illetve tagállamokban. Magyarország nem részese a Hágai egyezménynek, ezért Magyarország esetében az alkalmazandó jog meghatározására a Róma II. rendelet illetőleg a rendelet alkalmazhatóságának a hiányában a nemzeti jog az irányadó. A nemzeti jog körében a 2018. január 1-jei hatálybalépését követően az Nmjtvr. rendelkezéseit kell figyelembe venni .

A Kúriának az Nmjtvr. bírói gyakorlata tárgykörre felállított joggyakorlat-elemző csoportja készített egy összefoglaló véleményt, amely szerint már a szerződésen kívüli kötelmi jogviszonyok esetében az Nmjtvr. hatályba lépését megelőzően is háttérbe szorult a Nmjtvr. szabályainak az alkalmazása az uniós szabályok és a nemzetközi szerződések miatt. Ez a körülmény amiatt is lényeges, hogy az alkalmazandó jog tekintetében eltér a két jogforrás, az Nmjtvr. 32. §-a a károkozó tevékenység helyének jogát, míg a Róma II. rendelet 4. cikk (1) bekezdése a kár bekövetkezte helyének jogát rendeli alkalmazni.²⁰ A kettő akár eltérhet egymástól és különböző államok jogának alkalmazásához vezethet. Példaként vegyük a jelen szakdolgozat 4. pontjában ismertetett jogeset alaptényállását, mely a következő. A közlekedési baleset során Magyarországon egy osztrák állampolgár károsult sérül, akinek baleseti ellátását osztrák egészségügyi intézmény látja el Ausztriában osztrák társadalombiztosítási intézmény finanszírozásában. Ebben az esetben a károkozó tevékenység, azaz a baleset Magyarországon következett be, ahogy az esetleges sérelemdíj iránti igényt megalapozó egészség sérelme is. Amennyiben ezt a szabályt, tehát a károkozó tevékenység helyének jogát vennénk alapul, az a magyar jog alkalmazásához vezetne. A kár bekövetkezésének helye szerinti jog is a magyar jog alkalmazásához vezet, függetlenül attól, hogy a további kárkövetkezmények, azaz a baleset következményeinek az elhárításával kapcsolatban felmerült költségek Ausztriában merültek fel. A jogviszonyok vizsgálata szempontjából az viszont egy másik jogi kérdés, hogy a társadalombiztosító megtérítési igénye

¹⁸ Convention on the law applicable to traffic accidents. Az egyezményt 1971. május 4-én kötötték meg és 1975. június 3-án lépett hatályba.

¹⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról ("Róma II"). HL L 199, 2007. 07. 31. 40-49. o. (továbbiakban: RII rendelet). A rendelet 2009. január 11-én lépett hatályba, és azt a hatálybalépését követően bekövetkező károkozó eseményekre kell alkalmazni [RII rendelet, 31-32. cikk].

²⁰ A nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény bírói gyakorlata tárgykörre felállított joggyakorlat-elemző csoport Összefoglaló véleményének kivonata; i_osszefoglalo_velemeny_kivonat_kozzetetelre_internet.pdf (kuria-birosag.hu)

szempontjából a követelés a biztosító által az ellátást nyújtó egészségügyi intézmények illetőleg az osztrák állampolgárságú károsult felé teljesített kifizetések helyén, azaz Ausztriában következett be. A megtérítési igényre a Róma II. rendelet jelen szakdolgozat 2.2.2 pontjában kifejtett 19. cikke lesz irányadó, amely az osztrák jog alkalmazásához fog vezetni.

A fent kifejtettek alapján az alábbiakban a leggyakrabban alkalmazandó Hágai Egyezménynek illetőleg Róma II. rendeletnek a közlekedési balesetekkel összefüggésben alkalmazandó rendelkezéseinek az ismertetésére kerül sor.

2.2.1. A közúti balesetekre alkalmazandó jogról szóló, Hágában 1971. május 4-én kötött egyezmény

Az egyezmény alkalmazandó jogra vonatkozó részletes szabályainak ismertetését megelőzően vizsgálandó a Hágai Egyezmény és a Róma II. rendelet egymáshoz való viszonya.

A Róma II. rendelet 28. cikke szabályozza a meglévő nemzetközi egyezményekkel való kapcsolatot. Ennek értelmében a rendelet nem érinti az olyan nemzetközi egyezmények alkalmazását, amelyekben a rendelet elfogadásának időpontjában egy vagy több tagállam részes, és amelyek a szerződésen kívüli kötelmek vonatkozásában kollíziós szabályokat állapítanak meg (Róma II rendelet 28. cikk (1) bek.). A főszabály alóli kivételt szabályozza a (2) bekezdés, miszerint a Róma II rendelet - mint a tagállamok közötti rendelet - elsőbbséget élvez a kizárólag két vagy több tagállam között megkötött egyezményekkel szemben (Róma II rendelet 28. cikk (2) bek.). Tehát a Róma II. rendelet elsőbbségét mindazon nemzetközi egyezményekkel szemben meg kell állapítani, amelyeknek kizárólag két vagy több tagállam a részese.

A Hágai Egyezményt Ausztria, Fehéroroszország, Belgium, Bosznia és Hercegovina, Horvátország, Csehország, Franciaország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Montenegró, Marokkó, Hollandia, Lengyelország, Észak-Macedónia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Spanyolország, Svájc, Ukrajna ratifikálta.²¹ Tehát a Hágai egyezménynek nem csak EU-s tagjai vannak, így a Róma II. rendelet

²¹ www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table

28. cikk (2) bekezdésben foglalt kivétel nem alkalmazható. A 28. cikk (1) bekezdése szerinti főszabály az irányadó, azaz a nemzetközi egyezménynek elsőbbsége van a rendelettel szemben. Magyarország nem részese az egyezménynek, így a magyar bíróságnak az egyezményt nem kell alkalmaznia, azonban ez nem jelenti azt, hogy közlekedési baleset esetén akár magyar állampolgár a perlés helyének megválasztása során ne hivatkozhatna az egyezmény rendelkezéseire.²²

A Hágai Egyezmény esetében főszabályként a közlekedési baleset helyének (*lex loci delicti commissi*), azaz annak az országnak a jogát kell alkalmazni, ahol a baleset bekövetkezett. A főszabály alól az egyezmény szerinti kivételek egyike, amikor a közlekedési balesetben csak egy gépkocsi vett részt. Ebben az esetben annak az államnak a jogát kell alkalmazni, ahol a gépkocsit nyilvántartásba vették. További kivétel, amikor két vagy több gépkocsi érintett a balesetben, amelyeknek honossága azonos, azaz mindegyiket azonos országban vették nyilvántartásba (közös honosság elve). Ebben az esetben a kapcsoló tényező nem a felek szokásos tartózkodási helye, hanem a gépkocsi regisztrációjának a helye. A főszabály alól kivételt képez ugyancsak, ha a közlekedési balesetért felelősséggel tartozó egy vagy több személy a gépkocsin kívül tartózkodott és a szokásos tartózkodási helyük a regisztráció országában van, úgy a fenti két kivétel alkalmazható. A gépkocsi honossága a fentiek alkalmazása során a jármű regisztrációjának a helye.²³

Biztosítók által érvényesíteni kívánt megtérítési igény esetén figyelemmel kell lenni arra, hogy a Hágai Egyezmény nem alkalmazható a biztosítótársaságot érintő visszkereseti igényekre és engedményezésekre (2. cikk 5. pont).²⁴

2.2.2. A Róma II. rendelet

A Hágai Egyezmény fő rendelkezéseinek ismertetését követően jelen pontban a Róma II. rendelet azon irányadó rendelkezéseinek az ismertetésére kerül sor, amelyek a közlekedési balesetekre

²² NAGY Csongor István: A Róma II rendelet és a közlekedési balesetek: egységes kollíziós szabályok egy kis forum-shoppinggal fűszerezve - hogy is van ez? *Magyar Jog*, 2009/4. 250-256.

²³ NAGY Csongor István: A Róma II rendelet és a közlekedési balesetek: egységes kollíziós szabályok egy kis forum-shoppinggal fűszerezve - hogy is van ez? *Magyar Jog*, 2009/4. 251-252.

²⁴ CSÖNDES Mónika: A felelősségbiztosító törvényi engedmények alapuló megtérítési igényére alkalmazandó jog meghatározása In: VÉKÁS Lajos, OSZTOVITS András, NEMESSÁNYI Zoltán: Nemzetközi magánjogi rendeletek az Európai Unió Bírósága gyakorlatában, Budapest, HVG Orac, 2021. 203-231.

jellemző jogellenes károkozás és a biztosító törvényi engedményen alapuló megtérítési igénye esetén alkalmazandóak. A Róma II rendelet tartalmazza a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jog meghatározására vonatkozó kollíziós szabályokat. A közlekedési balesetek azok jellegére tekintettel fő szabályként a jogellenes károkozás alá esnek, így az ezzel kapcsolatos kollíziós szabályok ismertetésére kerül sor.

A rendeletnek a közlekedési balesetektől fakadó igényekre történő alkalmazása szempontjából annak meghatározása az elsődleges, hogy mit értünk jogellenes károkozáson. A jogellenes károkozás fogalma - delictum, quasi delictum - a nemzeti jogoktól független, közösségi jogi tartalommal bír, egységes jelentése van az Európai Unió területén. Ez a fogalom autonóm uniós jogértelmezés szerint minden olyan keresetet magában foglal, amely az alperes felelősségének megállapítására irányul, és amely nem tartozik a szerződés fogalmába. A szerződéses jogviszony fogalmát az EuB az Athanasios Kalfelis v. Bankhaus Schröder ügyben a Brüsszeli Egyezmény 5. cikk (1) bekezdése és a 6. cikk (3) bekezdésének vizsgálata során határozta meg.²⁵ Bár a szerződéses kötelezettség fogalmát az EuB nem a Róma I és Róma II rendeletek értelmezésével kapcsolatosan dolgozta ki, azonban az EuB által követett joggyakorlat szerint a Róma I., Róma II. rendelet tárgyi hatályának összhangban kell lennie egymással valamint a Brüsszel I rendelettel is. Így az EuB által a Brüsszeli Egyezmény kapcsán tett értelmezést a Róma II rendelet értelmezése során is figyelembe kell venni.²⁶

A rendelet II. fejezete tartalmazza a jogellenes károkozásra vonatkozó általános szabályt (4. cikk), ezen túlmenően a rendelet ebben a fejezetben szabályozza a termékfelelősségre (5. cikk), a tisztességtelen verseny és a szabad versenyt korlátozó cselekményekre (6. cikk), a környezeti károkra (7. cikk), a szellemi tulajdonjogok megsértésére (8. cikk) és a szervezett fellépésre (9. cikk) vonatkozó rendelkezéseket. A 4. cikk szerinti általános szabály három lépcsős. Az első bekezdés szerint elsősorban az irányadó jog meghatározása szempontjából a kár bekövetkezésének helye az irányadó. A (2) bekezdés értelmében, ha a károkozó és a károsult szokásos tartózkodási helye a kár bekövetkezésének az időpontjában ugyanabban az országban található, ezen ország joga alkalmazandó. A (3) bekezdés szerint a legszorosabb kapcsolat elve határozza meg az

²⁵ C-189/87 Athanasios Kalfelis v Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst and Co. és társai.

²⁶ CSÖNDES Mónika: A felelősségbiztosító törvényi engedmények alapuló megtérítési igényére alkalmazandó jog meghatározása In: VÉKÁS Lajos, OSZTOVITS András, NEMESSÁNYI Zoltán: Nemzetközi magánjogi rendeletek az Európai Unió Bírósága gyakorlatában, Budapest, HVG Orac, 2021. 203-231.

alkalmazandó jogot, amennyiben az eset valamennyi körülménye alapján egyértelmű, hogy a jogellenes károkozás nyilvánvalóan szorosabban kapcsolódik egy, az (1) vagy (2) bekezdésben említettektől eltérő országhoz.²⁷

A fenti szabályok alkalmazásánál elengedhetetlen annak a meghatározása, hogy az alkalmazandó jog meghatározása során kárként mi vehető figyelembe. Az EuB a kár fogalmával a C-350/14. számú *Florin Lazar v Allianz SpA* ügyben foglalkozott. A tényállás szerint a romániai lakóhelyű F. Lazar keresete az olasz Allianz SpA biztosítótársasággal szemben vagyoni és nem vagyoni kár megtérítésére irányult, abból fakadóan, hogy közeli hozzátartozója egy Olaszországban bekövetkezett közlekedési balesetben elhunyt. Az EuB megállapítása szerint a Róma II rendelet 2. cikke értelmében “a kár magában foglalja a jogellenes károkozásból (...) származó valamennyi következményt.”²⁸ A balesetből eredően az áldozat közvetlen családtagjainál felmerült károk a baleset közvetett következményeinek tekintendők. Tehát a Róma II. 4. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy “az eljáró bíróság helye szerinti tagállamban bekövetkezett balesetben elhunyt személy másik tagállamban lakóhellyel rendelkező közeli hozzátartozóit ért károk a baleset közvetett következményeinek tekintendők.”²⁹ Tehát meg kell különböztetni a legközvetlebb kárt-- amely egy szűkebb kategóriát jelent - , a károkozó cselekményből vagy mulasztásból eredő összes kártól.³⁰ Közlekedési balesetek tekintetében ezt a rendelet preambuluma (17) bekezdése pontosan szabályozza. E szerint az alkalmazandó jogot a kár bekövetkezésének helye szerint kell meghatározni, függetlenül attól, hogy annak közvetett következményei mely országban vagy országokban jelenhetnek meg. Ennek megfelelően személyi sérülés vagy anyagi kár esetén a kár bekövetkezésének helye szerinti ország az, ahol a sérülést elszenvedték, vagy ahol az anyagi kár ténylegesen bekövetkezett.³¹

A fentiek alapján az állapítható meg, hogy közlekedési balesetek esetén legtöbb esetben annak az országnak a jogát kell alkalmazni, ahol a közlekedési baleset bekövetkezett. Ez alól kivételt képez,

²⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete 4. cikk.

²⁸ C-350/14 *Florin Lazar v Allianz SpA* (22).

²⁹ u.o. (25).

³⁰ NAGY Csongor István: A Róma II rendelet és a közlekedési balesetek: egységes kollíziós szabályok egy kis forum-shoppinggal fűszerezve - hogy is van ez? *Magyar Jog*, 2009/4., 250-256.

³¹ Az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete Preambulum (17) bekezdés.

amikor a károsult és a károkozó szokásos tartózkodási helye ugyanabban az országban van, ez esetben a közös honosság jogát kell alkalmazni.³²

A jogellenes károkozástól eltérő megítélés alá esik a biztosítók törvényi engedményen alapuló igénye. A Róma II. rendelet 19. cikke szabályozza a törvényi engedmény esetén alkalmazandó jogot, mely szerint amennyiben egy személyt („a hitelezőt”) szerződésen kívüli követelés illet meg egy másik személlyel („a kötelezettel”) szemben, és egy harmadik személy köteles a hitelezőt kielégíteni, vagy ténylegesen e harmadik személy elégítette ki a hitelezőt az említett kötelezettség alapján, úgy a harmadik személy e kötelezettségére irányadó jog határozza meg, hogy a harmadik személy jogosult-e - és ha igen, milyen mértékben - a kötelezettel szemben gyakorolni azon jogokat, amelyekkel a hitelező rendelkezett a kötelezettel szemben a jogviszonyukra irányadó jog alapján. Az EUB a C-359/14. és C-475/14. számú egyesített ügyekben foglalkozott a Róma II. rendelet 19. cikkének értelmével felelősségbiztosítók megtérítési igényével összefüggésben. A C-359/14. számú ügy tényállása szerint egy pótkocsival ellátott vonatójármű Németországban felborult, a balesetért a vonatójármű vezetője volt a felelős. A C-475/14. számú ügyben egy pótkocsis vonatójármű szintén Németországban okozott közlekedési balesetet. A vonatójárművek és a pótkocsik mindkét esetben eltérő biztosítónál rendelkeztek gépjármű-felelősségbiztosítással. Az egyesített ügyben az EUB azt vizsgálta, hogy a vonatójármű biztosítója által a pótkocsik biztosítójával szemben támasztott megtérítési igényekkel összefüggésben hogyan kell értelmezni a Róma I. és Róma II. rendeletet az alkalmazandó jog meghatározása érdekében.³³

A fentiekben kifejtett értelmezéssel összhangban az EUB ebben az ügyben is kimondta, hogy a Róma I. rendelet 1. cikke szerinti “szerződéses kötelezettség” fogalma az egyik fél által a másik felé szabadon vállalt kötelezettséget jelöl. Szerződéses kötelezettség a vonatójármű és a pótkocsi vezetői és a biztosítók között áll fenn, de semmilyen szerződéses kötelezettségvállalás nincs a két jármű, azaz a vonató és a pótkocsi két biztosítója között. A pótkocsi használóját terhelő kártérítési kötelezettséget a Róma II. rendelet 1. cikke szerinti “szerződésen kívüli kötelmi

³² NAGY Csongor István: A Róma II rendelet és a közlekedési balesetek: egységes kollíziós szabályok egy kis forum-shoppinggal fűszerezve - hogy is van ez? *Magyar Jog*, 2009/4., 250-256.

³³ C-359/14 and C-475/14"ERGO Insurance" SE v "If P&C Insurance" AS and "Gjensidige Baltic" AAS v "PZU Lietuva" UAB DK egyesített ügyek (32)

viszonyak” kell tekinteni.³⁴ “A törvényi engedményen alapuló megtérítési igény esetén a Róma II. rendelet 19. cikke különbséget tesz a jogellenes károkozással és a szerződésekkel kapcsolatos rendszer hatálya alá tartozó kérdések között.”³⁵

Amennyiben a vontató biztosítója a károsult kárának a megtérítését követően a pótkocsi biztosítójával szemben törvényi engedményen alapuló megtérítési igénnyel lép fel az alkalmazandó jog megegyezik a Róma II. rendelet 19. cikke értelmében a felelősségbiztosító megtérítési kötelezettségére alkalmazandó joggal. A biztosító helytállási kötelezettsége a Róma I. rendelet 7. cikke alapján meghatározott nemzeti jogtól függ. Első lépés annak a meghatározása, hogy a Róma II. rendelet alapján alkalmazandó nemzeti jog alapján a kártérítési kötelezettség hogyan alakul a vontatójármű és a pótkocsi biztosítója között. Második lépésként a biztosítók és a biztosítottak közötti szerződésre a Róma I. rendelet 7. cikke alapján irányadó nemzeti jog alapján kell azt eldönteni, hogy a biztosítók törvényi engedményezésen alapuló megtérítési igénnyel felléphetnek-e.³⁶

Az EuB a Jakob Handte & Co. GmbH v Traitements Mécano-chimiques des Surfaces SA ügyben³⁷ a Brüsszeli Egyezmény joghatósági szabályai kapcsán értelmezte a szerződés és a szerződéses igény fogalmát, amelyeknek önálló közösségi jogi tartalmat adott. Ennek során megállapította, hogy nem beszélhetünk szerződésről, illetve szerződéses igényről, amennyiben az egyik fél nem szabadon vállal kötelezettséget a másik féllel szemben.³⁸ Mint ahogy az a fentiekben kifejtett a C-359/14. és C-475/14. számú egyesített ügyekben is látható, a Róma I és II rendelet rendelkezéseinek az értelmezése során az EuB a Brüsszeli egyezmény értelmezése során kialakított fogalom meghatározásokkal összhangban jár el és azokat a korábbiakban megállapított értelmezés szerint alkalmazza.

A Handte ügyben meghatározott értelmezési irányt követve állapította meg az Európai Bíróság a Frauil SA v Assitalia SpA ügyben³⁹, hogy a megtérítési igény nem vonható a szerződés fogalmába.

³⁴ u.o.; (40-43; 47) i

³⁵ u.o. (52)

³⁶ u.o. (53-58)

³⁷ C-26/91 Jakob Handte & Co. GmbH v Traitements Mécano-chimiques des Surfaces SA, [1992] ECR I-3967.

³⁸ NAGY Csongor István: Az egységes fogalomértelmezés követelménye a formálódó közösségi nemzetközi magánjogban, különös tekintettel a polgári és kereskedelmi ügy, a szerződés és a szerződésen kívüli kötelelem fogalmára *Európai Jog*, 2008/2, 3-12.

³⁹ C-265/02. Frauil SA v Assitalia SpA

2.3. A külföldi jog tartalmának megállapítása

Azt követően, hogy meghatározásra került az alkalmazandó jog, meg kell állapítani annak tartalmát, amely alapján a jogviszonyt el kell bírálni. A külföldi jog megállapítása során a különböző jogrendszerek eltérően ítélik meg, hogy a külföldi jogot tényként vagy jogként kezelik. Ennek a következménye, hogy amennyiben a külföldi jogot a jogrendszer tényként kezeli, úgy az érdekelt félnek kell hivatkoznia a külföldi jogra és őt terheli a bizonyítási kötelezettség a jog tartalma vonatkozásában. Ha a jogrendszer a külföldi jogot jogként kezeli, azzal a következménnyel jár, hogy az igazságszolgáltató szerv kötelezettsége a külföldi jog alkalmazása és tartalmának megállapítása.

A jelenleg hatályban lévő Nmjtvt. a kontinentális államok bírói gyakorlatával összhangban jogként kezeli a külföldi jogot és azt a bíróságnak vagy más hatóságnak hivatalból (ex officio) kell alkalmaznia. A magyar bíróság kötelezően alkalmazza a kollíziós jogot és az alkalmazandó külföldi anyagi jogot is, annak tartalmát hivatalból állapítja meg.⁴⁰

A hivatalbóli bizonyítási kötelezettséget támasztja alá a BDT2016. 3562. számon közzétett döntés. Az esetben a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet (továbbiakban: Nmjtvr.) került alkalmazásra. A döntésben szereplő tényállás a következő: „A németországi székhelyű alperes a felperes jogelődje részére pékárú mozgóbolti értékesítéshez szükséges járműveket alakított át és szállított le, azokat a felperes jogelődje lízing útján szerezte be. Az egyik jármű 2007 nyarán bekövetkezett töréses sérülése miatt azt a felperes az alperes németországi szervizébe szállította, ahol a javíttatást az alperes megkezdte, majd az előleg átutalásának hiányára tekintettel felfüggesztette, és a gépjármű kiadását zálogjogára hivatkozással 2008. március hó 3-án megtagadta, azzal az indokolással, hogy az üzleti kapcsolattal érintett más járművek ellenértékéről is vita alakult ki közöttük.” A döntésben jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően megerősítésre került, hogy a bíróság a külföldi jog felől hivatalból

⁴⁰ A nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény 7. § (1) A bíróság a külföldi jogot hivatalból alkalmazza. (2) A bíróság a külföldi jogot annak saját szabályai és gyakorlata szerint értelmezi.

tájékoztodik és a tartalmát nem hiteles fordítás alapján is megállapíthatja. Ugyanezeket a megállapításokat teszi a BDT2022. 4484. számon közzétett döntés is.

A külföldi jog bizonyítása körében a Kúria a Gfv. 30.248/2015/10. számon közzétett tájékoztatója szerint nem szükséges szakértő igénybevétele, ha a külföldi jog tartalma a rendelkezésre álló tájékoztatás alapján kellő bizonyossággal megállapítható. A BH 2022.1.12.I. számú eseti döntés azt a lehetőséget mondja ki, hogy a bíróság a külföldi jog bizonyítására a feleket is kötelezheti, ha a külföldi állam nem szerződő fele a külföldi jogról való tájékoztatásról szóló egyezményeknek, valamint Magyarország és a külföldi állam között nemzetközi jogsegélyre vonatkozó kétoldalú megállapodás sincs. A tényállás szerint a bíróságnak a Seychelle-szigeteken bejegyzett, alperesi offshore cég perbeli jogképességét kellett vizsgálnia a társaság személyes joga alapján. Az alperest nyilvántartó külföldi állam nem szerződő fele az alábbiakban részletesen ismertetett Londoni Egyezménynek és Magyarország valamint a külföldi állam között nincsen nemzetközi jogsegélyre vonatkozó kétoldalú megállapodás sem. Az alperes perbeli jogképességének a megállapítására a Kúria a felperes által csatolt jogszabálykivonatokat a Nmjtvr. 5. § (1) bekezdésének megfelelő, a külföldi jog hiteles megismerésére alkalmas bizonyítéknak tekintette.⁴¹

Az Nmjt. 6. alcíme tartalmazza a külföldi jog alkalmazására és terjedelmének megállapítására irányuló rendelkezéseket. Az Nmjt. 7. § (1) bekezdése tartalmazza a külföldi jog hivatalból történő alkalmazásának a kötelezettségét⁴², míg a külföldi jog terjedelmével kapcsolatosan a 7. § (2) bekezdése⁴³ valamint a 8. § (1)-(3)⁴⁴ bekezdése tesz megállapításokat. Ezen jogszabályi rendelkezések értelmében a bíróság a külföldi jogot annak saját szabályai és gyakorlata szerint értelmezi, tartalmát hivatalból állapítja meg.

A külföldi anyagi jog tartalmának megállapítása során az Nmjt. 8. § (2) bekezdése szerint a bíróság figyelembe veheti a felek nyilatkozatait, szakvéleményt illetőleg igazságügyért felelős miniszter erre vonatkozó tájékoztatását. Ezzel összhangban tehát a külföldi jog tartalma megállapítása során

⁴¹ BH 2022.1.12 I.

⁴² A nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény. 7. § (1) A bíróság a külföldi jogot hivatalból alkalmazza.

⁴³ A nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény 7. § (2) A bíróság a külföldi jogot annak saját szabályai és gyakorlata szerint értelmezi.

⁴⁴ A nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény 8. § (1) A külföldi jog tartalmát a bíróság hivatalból állapítja meg. (2) A külföldi jog tartalmának megállapításához a bíróság bármely eszközt igénybe vehet, így különösen a felek előterjesztéseit, szakvéleményt vagy az igazságügyért felelős miniszter (a továbbiakban: a miniszter) erre vonatkozó tájékoztatását. (3) Ha a külföldi jog tartalma észszerű időn belül nem állapítható meg, akkor a magyar jogot kell alkalmazni. Ha a magyar jog szabályai alapján az adott tényállás nem bírálható el, akkor az alkalmazandó joghoz legközelebb álló külföldi jogot kell alkalmazni.

a fórum eljárhat egyaránt nemzetközi egyezmény alapján, uniós és a belső jogban meghatározott eszközökkel.⁴⁵

Összefoglalva a magyar bíróságoknak a külföldi jog tartalmát hivatalból kell megállapítaniuk, ennek során a külföldi jogot annak saját szabályai és gyakorlata szerint értelmezi. Így szükséges az elbírálandó jogviszonyra irányadó anyagi jogon túlmenően az adott külföldi joggyakorlat, döntések, kommentárok beszerzése is. A külföldi jog beszerzésére a bíróságnak széleskörű lehetősége áll fenn, ez történhet jogsegélyegyezmény alapján, az Európai Igazságügyi Hálózaton keresztül, a felek előterjesztései vagy akár szakvélemény alapján.

Magyarország számos országgal kötött kétoldalú egyezményt egymás jogának tájékoztatási kötelezettségéről. A jogsegélyegyezmények alapján az igazságügyi minisztériumokon keresztül történik az információszolgáltatás a hatályos jogról és annak gyakorlatáról. Szintén kiemelkedő szerepe van a külföldi jogról való tájékoztatásról szóló, Londonban, 1968. június 7. napján aláírt Európai Egyezménynek, valamint Strasbourgban, 1978. március 15. napján aláírt Egyezmény Kiegészítő Jegyzőkönyvnek (Londoni Egyezmény).⁴⁶

Az egyezmény 1. cikkében a szerződő felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy tájékoztatják egymást polgári jogi és kereskedelmi jogi jogszabályaikról, eljárásukról, valamint az igazságügyi szervezetről. A 2. cikk szerint az egyezményben részes államok a tájékoztatási kötelezettségüknek az általuk kijelölt hatóság útján tesznek eleget. Ez a hatóság fogadja a megkereséseket és intézkedik a teljesítés iránt. Ez az intézmény lehet egy minisztériumi főosztály vagy bármilyen más állami szerv.⁴⁷ Magyarországon az együttműködés teljesítésére kijelölt hatóság az Igazságügyi Minisztérium Nemzetközi Magánjogi Főosztálya. A megkeresésnek az egyezmény 4. cikke értelmében tartalmaznia kell azokat a lehető legnagyobb pontossággal megfogalmazott kérdéseket, amelyeket illetően tájékoztatásra szükség van, illetőleg tényállásról tájékoztatást kell

⁴⁵ A nemzetközi magánjogról szóló törvény kommentárja, HVG-ORAC, 2020, 206-208.

⁴⁶ Magyarországon kihirdette: 140/1992. (X. 20.) Korm. rendelet.

⁴⁷ 140/1992. (X. 20.) Korm. rendelet 1. cikk 1. A Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy a jelen Egyezmény rendelkezéseivel összhangban tájékoztatják egymást polgári jogi és kereskedelmi jogi jogszabályaikról, eljárásukról, valamint az igazságügyi szervezetről. 2. cikk 2. 1. Ezen Egyezmény rendelkezéseinek végrehajtására minden Szerződő Fél felállít vagy kijelöl egy önálló testületet (a továbbiakban: átvevő intézmény), amely

a) fogadja az ezen Egyezmény 1. Cikk (1) bekezdése szerint egy másik Szerződő Fél által előterjesztett, tájékoztatás iránti megkereséseket;

b) a 6. Cikkkel összhangban intézkedik e megkeresések alapján.

Az átvevő intézmény lehet egy minisztériumi főosztály vagy bármilyen más állami szerv.

adni oly mértékben, amelyek a kérdések megértéséhez és megválaszolásához szükségesek.⁴⁸ A megkeresett hatóság válaszában a tényállás és a feltett kérdésekkel összefüggésben releváns jogszabályi rendelkezésekről illetőleg döntésekről ad tájékoztatást, csatolhatja a jogszabály indokolását és kommentárját is. A válasz az eljáró fórumot nem köti, ha szükséges ismételt megkereséssel is élhet.⁴⁹

A külföldi jognak a Londoni Egyezmény alapján történő megállapítása nagyon hasznos, azonban előfordul, hogy sok időt vesz igénybe és a külföldi elemmel rendelkező peres eljárások elhúzódásához vezet. Ennek elkerülése érdekében Európai Unió tagállamok esetén, amennyiben az eljáró fórumnak egy tagállam jogát kell alkalmaznia, úgy igénybe vehető az Európai Igazságügyi Hálózat (EIH). Ez esetben az eljáró fórum a hálózaton keresztül kaphat tájékoztatást a jog tartalmáról.⁵⁰ Az Európai Igazságügyi Hálózat weboldalán bejelölhető az a tagállam, amelynek jogát a bíróságnak alkalmaznia kell. Az adott tagállam jogrendszeréről részletes leírás érhető el, és az ott megjelölt módon elérhető a tagállam internetes jogtára. Így a bíróságnak lehetősége van hosszadalmas eljárások mellőzésével a jog beszerzésére. Ez az alkalmazás akár a külföldi jognak jogsegélyegyezmény útján történő beszerzésével együttesen is alkalmazható. Abban az esetben is hasznos lehet, amennyiben az alkalmazandó jogszabályokat az eljáró bíróság jogsegélyegyezmény keretén belül beszerezte, azonban az hiányos, esetleg a peres eljárás során felmerül olyan további körülmény, amelyre a megkeresés nem terjedt ki. Az ismételt megkeresés ez esetben mellőzhető, amennyiben az eljáró bíróság a felmerülő, további kérdéseire az Európai Igazságügyi Hálózaton keresztül választ kap. A külföldi jog beszerzésének egyszerűsítését és az eljárás gyorsítását szolgálják ugyancsak az Nmjt. fent idézett 8. § (2) bekezdésében foglalt lehetőségei. Tehát a külföldi jog tartalmát az eljáró bíróság a felek által külföldről beszerzett törvénybizonyítvány,

⁴⁸ 140/1992. (X. 20.) Korm. rendelet 4. cikk 1. A tájékoztatás iránti megkeresésnek meg kell jelölnie a megkeresést előterjesztő igazságügyi hatóságot, valamint az ügy természetét. A megkeresésnek tartalmaznia kell azokat a lehető legnagyobb pontossággal megfogalmazott kérdéseket, amelyeket illetően a megkeresett Állam jogára vonatkozó tájékoztatásra szükség van, valamint - ha a megkeresett Államban több jogrendszer van hatályban - annak a jogrendszernek a megjelölését, amelyről tájékoztatást kérnek. 2. A megkeresésben közölni kell azokat a tényeket, amelyek egyrészt annak megértéséhez, másrészt a szabatos és pontos válasz megfogalmazásához szükségesek. Amennyiben a megkeresés tartalmának megvilágításához arra szükség van, a megkereséshez okiratok másolatai is csatolhatók.

⁴⁹ 140/1992. (X. 20.) Korm. rendelet 7. Cikk A válasznak tárgyszerűen és részrehajlástól mentes módon kell a megkeresett Állam jogáról tájékoztatnia a megkeresést előterjesztő hatóságot. A válasznak - az esettől függően - a releváns jogszabályszövegeket és jogalkalmazói döntéseket kell magában foglalnia. Ha a megkereső hatóság megfelelő tájékoztatása érdekében ez szükségesnek tűnik, az előbbihez kiegészítő dokumentumokat is mellékelni lehet, úgymint jogtudományi művekből és jogszabály-előkészítő munkákból vett szemelvényeket. Csatolhatók indokolások, kommentárok is. 8. Cikk A válaszban adott tájékoztatás nem köti azt az igazságügyi hatóságot, amely a megkeresést előterjesztette

⁵⁰ Európai igazságügyi portál (europa.eu).

hiteles forrásból származó jogszabályok, kommentárok vagy akár erre vonatkozó szakvélemény alapján is megállapíthatja.⁵¹

A Nmjtv. 7. § (2) bekezdésével összhangban a külföldi jog alkalmazása során figyelemmel kell lenni az adott ország joggyakorlatára is és a vonatkozó jogszabályokat azzal összhangban kell értelmezni. Az Alkotmánybíróság a 3336/2019. (XII. 6.) AB határozatban foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy a külföldi jog tartalmának megállapítására milyen esetben szükséges szakértőt alkalmaznia a bíróságnak. „Az indítvány annak megállapítására irányult, hogy a szakértői bizonyítás mellőzése - azzal összefüggésben, hogy az indítványozó a személyes joga alapján mely időponttól minősült jogosultnak a Magyarországon folyamatban lévő perben meghatározott eljárásjogi cselekményeket végezni - arra vezetett, hogy e jogosultságát az indítványozó szerint a bíróság tévesen állapította meg és ezzel elzárta a jogérvényesítés lehetőségétől, ami peresztéshez vezetett.”⁵² A határozat szerint a szakértői bizonyítás hiánya nem eredményezte az indítványozó tisztességes eljáráshoz való jogának sérelmét, külföldi jog alkalmazása esetén a szakértő igénybevétele csupán egy bizonyítási eszköz, amelynek a hiánya nem korlátozza a fél tisztességes eljáráshoz való jogát.⁵³

A BH 2020.176. számon közzétett eseti döntés tartalmaz iránymutatást arra vonatkozóan, hogy a felek nyilatkozatai mely körben vehetőek figyelembe a külföldi jog tartalmának a megállapítása során. A bíróság kimondta, hogy „az internetről letöltött "Florida Állam Családjogi Ügyvédei" által jegyzett irat (19. sorszám alatt csatolt irat) pedig olyan, a szerző megjelölése nélküli általános tájékoztatás, ami nem alkalmas az adott ügy tényállásának ismeretében adott konkrét szakmai álláspontok cáfolatára.”⁵⁴ Tehát a felek nyilatkozatait a külföldi jog tartalma körében a per összes adatával összevetve kell a mérlegelési jogkör körében értékelni. A fent ismertetett BH2022.1.12. számon közzétett eseti döntésben a Kúria úgy foglalt állást, hogy a felek is kötelezhetőek a külföldi jog tartalmának bizonyítására, amennyiben annak beszerzésére más mód nem áll fenn. A Kúria elfogadta a felperes által csatolt jogszabálykivonatokat, azokat megfelelő, a külföldi jog hiteles megismerésére alkalmas bizonyítéknak tekintette, szemben az alperes külföldi jogra történő

⁵¹ A nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény 8. § indokolása.

⁵² 3336/2019. (XII. 6.) AB határozat 27.

⁵³ 3336/2019. (XII. 6.) AB határozat 39.

⁵⁴ BH 2020.176. Indokolás [53]. (Pfv.II.21.732/2019.)

hivatkozásaival, amelyek megismerési helyét, forrását és hatályosságát nem lehetett megállapítani.⁵⁵

2.4. A Zöldkártya Egyezmény

A jogforrások ismertetése körében nemzetközi elem részvételével megvalósult közlekedési balesetek esetén nagy gyakorlati jelentősége van a Zöldkártya Egyezmények. A Zöldkártya rendszer keretén belül a felelősségbiztosítási garancia külföldre történő kiterjesztése valósult meg. Magyarország 1961 óta tagja a Zöldkártya egyezménynek, jelenleg annak az európai államok zöme tagja. A zöldkártya igazolja a felelősségbiztosítási garancia fennállását és az egyezmény alapján a károk rendezése a tagállamokban működő Irodákon keresztül valósul meg a rögzített eljárási szabályok alapján.

Az egyezmény jelentőségének és alkalmazásának a bemutatására jelen dolgozatban két jogeseten keresztül kerül sor. A BH 2019.3.79. számú eseti döntés tényállása szerint az M.H. GmbH tulajdonát képező gépjármű és egy koszovói turistabusz Magyarország területén balesetet szenvedett. A baleset bekövetkezéséért a koszovói gépjármű volt a felelős. A döntés szerint "harmadik országbeli telephelyű gépjármű üzemeltetésével Magyarországon okozott kárért a Nemzeti Iroda csak akkor köteles helytállni, ha a károkozó gépjármű honossága szerinti országgal nemzetközi gépjárműbiztosítási megállapodás áll fenn, illetve ha a gépjármű üzembentartója határbiztosítást kötött és a Magyarországon való tartózkodása idején azt folyamatosan fenntartotta. Tehát a Zöldkártyarendszer csak az abban részes országok vonatkozásában értelmezhető. A 2009/103/EK rendelet preambuluma értelmezéséből az következik, hogy ahhoz, hogy az Európai Unióban alkalmazott felelősségi rendszer kiterjeszthető legyen harmadik országbeli gépjárművekre, az szükséges, hogy a tagállam nemzeti irodája garancia megállapodást kössön harmadik országgal. Koszovo vonatkozásában ilyen megállapodás megkötésére nincs adat."⁵⁶ A döntés figyelembe vételével megállapítható, hogy a harmadik országbeli gépjárművel Magyarországon okozott kárért a Nemzeti Iroda helytállási kötelezettsége nem korlátlan, annak feltétele, hogy Magyarország és a

⁵⁵ BH 2022.1.12. Indokolás [34]. (Pfv.I.21.111/2019/31.)

⁵⁶ BH 2019.3.79. (Pfv.V.21.267/2017/5.)

harmadik ország között nemzetközi gépjármű-biztosítási megállapodás álljon fenn, vagy a gépjármű vezetője (üzembentartója) határbiztosítást kössön és azt folyamatosan fenntartsa.

A BH 2013.4.93. számú eseti döntés tényállása szerint a magyar illetőségű gépjármű Szlovénia területén balesetet okozott, amelynek következtében a Szlovén Kezelő Iroda kártérítést fizetett a károsultnak. A Magyar Kezelő Iroda (Magyar Biztosítók Szövetsége; MABISZ) a megfizetett összeget a Szlovén Kezelő Iroda felé kiegyenlítette. A károkozó gépjármű-felelősségbiztosítója a fizetéseképtelensége miatt a kárt nem térítette meg, ezért a MABISZ a kárt a károkozóval szemben kívánta érvényesíteni. A Kúria az eseti döntésben megállapította, hogy abban az esetben, amikor a MABISZ, mint Nemzeti Iroda a Zöldkártya Egyezmény alapján teljesített a károkozó helyett a Magyarországon nyilvántartott gépjármű külföldön történt károkozásából eredően, akkor a károkozó felelősségbiztosítója és a MABISZ között jön létre jogviszony. Ennek következtében a MABISZ megtérítési igénnyel a károkozó felelősségbiztosítójával szemben jogosult fellépni és nem a belföldi károkozóval szemben.⁵⁷

A fenti jogeset alátámasztja, hogy a Zöldkártya Egyezmény jelentősen elősegíti a közlekedési balesetekből eredő károk rendezését olyan esetekben, amikor a baleset külföldi elem részvételével valósul meg. Az egyezmény tagországi igazoltak fogadják el, hogy a zöldkártyával rendelkező gépjármű a honossága szerinti tagországban rendelkezik felelősségbiztosítással. A károk mielőbbi rendezése és megfizetése a tagországokban működő Nemzeti Irodákon keresztül történik a károsult felé. A Nemzeti Iroda ezt követően megtérítési igényként jogosult érvényesíteni az általa megfizetett összeget a károkozó felelősségbiztosítójával szemben. Az egyezmény tehát nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a károsult kárának a rendezésére nagyon hatékonyan és gyorsan kerüljön sor.

⁵⁷ BH2013.4.93. (Pfv.VI.22.227/2011.)

3. Minősítés - a kapcsoló szabály kiválasztása

A minősítés a jogirodalom szerint a nemzetközi magánjogi tényállásokban „a megfelelő, az adott tényállásra illő, kapcsoló szabály kiválasztását és a kérdéses jogviszonyra alkalmazását jelenti. A minősítés problémájának a lényegét az elbírálandó jogeset tényállásában szereplő anyagi jogi kérdés (pl. elévülés, tartási igény, végrendelet érvényessége stb.) kollíziós jogi rendszertani helyének megtalálása és a megfelelő kapcsoló szabály alá történő besorolása jelenti.”⁵⁸

A minősítés során problémát jelenthet, ha az adott jogi fogalmat az egyes jogrendszerek különbözően, eltérő rendszerben szabályozzák, vagy esetleg az adott jogintézményt az alkalmazandó jogrendszer nem is ismeri. A kapcsoló szabály kiválasztásánál két megoldás alakult ki. Az egyik szerint a jogi kategóriát az eljáró igazságszolgáltatási fórum államának jogrendszere szerint minősítik (*lex fori*), a másik megoldás szerint lehetséges az alkalmazandó jog szerinti minősítés is (*lex causae*). A jogirodalomban kialakult uralkodó álláspont szerint a *lex fori* alkalmazandó, tehát az alkalmazandó jog kiválasztásához szükséges jogi fogalmak értelmezésére az eljáró fórumnak a joga az irányadó. Ez a megoldás azokban az esetekben vet fel problémákat, amikor az eljáró igazságszolgáltatási szerv államának jogrendszerében ismeretlen jogintézmény alkalmazásának szükségessége merül fel. Ebben az esetben a *lex causae* szerinti minősítés megoldást jelenthet.⁵⁹

A Magyarországon jelenleg hatályos nemzetközi magánjogról szóló törvény 4 §-a kifejezetten meghatározza, hogy a minősítést milyen módon kell a jogalkalmazó szervnek elvégeznie. A (1) bekezdés tartalmazza a főszabályt, miszerint a magyar jog fogalomrendszere alapján kell meghatározni, hogy az adott tényállásra alkalmazandó jogot melyik kollíziós szabály alapján kell meghatározni.⁶⁰ A (2) bekezdés tartalmaz arra vonatkozó rendelkezést, hogy milyen módon kell eljárni, ha a magyar jogban ismeretlen jogintézmény minősítését kell elvégezni. Ebben az esetben a minősítést a jogintézményt szabályozó külföldi jog alapján kell elvégezni, azzal, hogy

⁵⁸ MÁDL Ferenc - VÉKÁS Lajos: *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó 1997., 88.

⁵⁹ MÁDL Ferenc - VÉKÁS Lajos: *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó 1997. 91-93.

⁶⁰ A nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény 4. § (1) Annak megítélése során, hogy a tényállásra alkalmazandó jogot melyik kollíziós szabály alapján kell meghatározni, a magyar jog fogalomrendszere az irányadó.

figyelemmel kell lenni az adott jogintézmény funkciójára és céljára.⁶¹ A (3) bekezdés szabályozza azt az esetet, amikor az adott külföldi jogintézmény a magyar jogban nem ismeretlen, azonban a funkciója és a célja eltér a külföldi jogban meghatározottaktól. Ebben az esetben a minősítés során a külföldi jogra is figyelemmel kell lenni a minősítés során.⁶²

3.2.A minősítés szempontjai nemzetközi magánjogi tényállású közlekedési baleseti ügyekben

Közlekedési balesetek bekövetkezése esetén komplex jogi helyzet jön létre, amelynek résztvevői a balesetet elszenvedő károsult, a baleset bekövetkezéséért felelős károkozó, a károsult és a károkozó gépjármű-felelősségbiztosítója illetőleg a károsult részére esetlegesen ellátást nyújtó társadalombiztosítási szerv.

A közlekedési balesetből eredően különböző kötelmi jogviszony jön létre a károsult-károkozó között, a károsult és károkozó, mint biztosítottak és a felelősségbiztosítók között, valamint a felelősségbiztosító és/vagy a társadalombiztosítási szerv és a károkozó vagy a károkozó felelősségbiztosítója között. A minősítés szempontjából fontos annak a megítélése és elhatárolása, hogy a fenti résztvevők között milyen jogviszony jön létre és annak milyen a kollíziós jog szempontjából történő megítélése.

A szerződésen kívüli kötelek egyik legnagyobb körét a közlekedési balesetek jelentik. A károkozó és a károsult közötti jogviszony megítélése körében el kell választani a balesetből, mint jogellenes károkozásból származó kárkötelmet a biztosító és biztosított között fennálló szerződéses jogviszonytól.⁶³ A károkozó és a károsult közötti szerződésen kívüli kárkötelekre a Róma II. rendelet illetőleg a Hágai Egyezmény fentiekben kifejtett a jogellenes károkozással kapcsolatos szabályai az irányadóak. Tehát a károsult és a károkozó egymás közötti jogviszonyát a jogellenes károkozásra irányadó szabályok alapján kell elbírálni. Ettől független a a károkozó biztosított és a felelősségbiztosító között létrejött szerződéses jogviszony, amelyet a szerződéses rendelkezések

⁶¹ A nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény 4. § (2) A magyar jogban ismeretlen jogintézmény minősítését a jogintézményt szabályozó külföldi jog alapján kell elvégezni, különös tekintettel annak a külföldi jogban betöltött funkciójára és céljára.

⁶² A nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény 4. § (3) Ha a külföldi jogintézmény a magyar jogban nem ismeretlen, de funkciója vagy célja eltér attól, amit a külföldi jogban betölt, akkor a minősítés során a külföldi jogra is figyelemmel kell lenni.

⁶³ C-475/14. sz. a „Gjensidige Baltic” AAS v „PZU Lietuva” UAB DK ügyben 2016. január 21-én hozott ítélet 47-48.

alapján kell megítélni. Adott esetben a biztosító a biztosítási szerződés rendelkezései, és a szerződésre irányadó jog előírása alapján köteles a károsult felé teljesíteni. Ez adott esetben szintén eredményezheti azt, hogy külföldi jog alkalmazása válik szükségessé.⁶⁴

Egy további típusú jogviszonyt jelent, amikor a felelősségbiztosító a közlekedési baleset folytán teljesített kifizetés erejéig törvényi engedményen alapuló megtérítési igényt érvényesít a károkozóval illetőleg annak felelősségbiztosítójával szemben. Ebben az esetben viszont nem a károkozó és a felelősségbiztosító közötti szerződés rendelkezéseiből kell kiindulni, ugyanis a biztosító igénye nem a felek közötti szerződésen, hanem törvényi engedményen alapul. Ebben az esetben tehát nincsen szerződéses kapcsolat az igényt érvényesítő biztosító és a károkozó, illetve a károkozó felelősségbiztosítója között. A jogviszony alapjául szolgáló káresemény ebben az esetben elválik a biztosító igényétől. A biztosító a biztosított felé a káreseményből eredően a közöttük létrejött szerződés alapján teljesít, a regressz igény érvényesítésére azonban a szerződéstől függetlenül törvényi engedmény alapján jogosult.

3.3. Jogellenes károkozás és a megtérítési igény elhatárolása és az alkalmazandó jog meghatározása

A jogellenes károkozásból fakadó kárkötelem a fentiekben kifejtettekkel egyezően a közlekedési balesetek viszonylatában a károkozó és a károsult közötti jogviszonyban merül fel. Ezekben az esetekben a jogellenes károkozás ténye hoz létre kötelmi jogi jogviszonyt a károkozó és a károsult között, amelyhez kártérítési kötelezettség kapcsolódik.⁶⁵

A jogellenes károkozás esetében az alkalmazandó jogot a kár bekövetkezésének a helye (lex loci damni) határozza meg. A Róma II rendelet 4. cikk (1) bekezdésében foglalt főszabály szerint „a jogellenes károkozásból eredő szerződésen kívüli kötelmi viszonyra azon ország jogát kell alkalmazni, amelyben a kár bekövetkezik, függetlenül attól, hogy mely országban következett be a kárt okozó esemény, valamint függetlenül attól, hogy ezen esemény közvetett következményei mely országban vagy országokban következnek be.”⁶⁶

⁶⁴ BÓKA János: A Kúria és az ítélőtáblák joggyakorlata a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelettel (Nmjtv.r.) kapcsolatban II. rész - Az alkalmazandó joggal kapcsolatos kérdések *Kúriai Döntések*, 2015/8. 882-888.

⁶⁵ FUGLINSZKY Ádám: *Kártérítési jog*, Budapest, HVG Orac, 2015. 209.

⁶⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete 4. cikk (1) bek.

Fontos, hogy jogellenes károkozás esetében az alkalmazandó jog meghatározása független attól, hogy a kárt okozó cselekmény hol következett be. Ennek indokát a Róma II rendelet Preambulumának (15) bekezdése adja, miszerint „szinte az összes tagállamban a *lex loci delicti commissi* elve az alapmegoldás a szerződésen kívüli kötelmi viszonyok esetében, amikor azonban az ügyet alkotó különböző tényezők több ország között oszlanak meg, az elvet a gyakorlatban eltérően alkalmazzák. Ez a helyzet az alkalmazandó jog tekintetében bizonytalanság forrása lehet”⁶⁷. Másrészt a „kapcsoló tényező választása azt a jogpolitikai irányultságot fejezi ki, hogy a kártérítés célja a szerződésen kívüli kapcsolatban nem elsősorban a károkozó nevelése, megbüntetése, hanem a károsult reparálása, a hátrány kiküszöbölése. A kártérítés ilyen formában nem a károkozóval szembeni tilalomként ragadható meg (negatív megközelítés), hanem a károsult azon jogaként, hogy helyzetét jogellenesen senki ne befolyásolja hátrányosan (pozitív megközelítés), illetve ha erre sor kerül, akkor *in integrum restitutió*ban részesüljön.”⁶⁸

A jogellenes károkozástól el kell határolni a társadalombiztosítót és a felelősségbiztosítót megillető - törvényi engedményen alapuló - megtérítési igényt. E biztosítók megtérítési igénye összefügg a közlekedési balesetből fakadó deliktualis jogviszonnal, azonban attól mégis elkülönül, mivel önálló jogcímmel rendelkezik igénye érvényesítésére. Ezt az önálló jogcímet a nemzeti jogok szabályozzák, a magyar jogban a gépjármű-felelősségbiztosítás esetén a törvényi engedmény szabályozását a Kgf. tv. 33. §-a tartalmazza⁶⁹, míg a társadalombiztosítót megillető megtérítési igény részletes feltételeit a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény (Ebtv.) 67-68. §-ai szabályozzák.⁷⁰

⁶⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete Preambulumának (15) bekezdése.

⁶⁸ NAGY Csongor István: A jogellenes károkozás kollíziós szabályai a Róma II Rendeletben, *Magyar Jog*, 2008/8. 542-549.

⁶⁹ A kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló 2009. évi LXII. törvény 33. § Amennyiben a biztosító, a Nemzeti Iroda vagy a Kártalanítási Számla kezelője a kárt megtérítette, a megtérített összeg erejéig őt illetik meg azok a jogok, amelyek a biztosítottat - a 35. § (1) bekezdésében meghatározott esetekben az üzemben tartót és a vezetőt - illették meg a kárért felelős személlyel szemben.

⁷⁰ A kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény (Ebtv.) 67. §(1)A foglalkoztató köteles megtéríteni az üzemi baleset vagy foglalkozási megbetegedések miatt felmerült egészségbiztosítási ellátást, ha a baleset vagy megbetegedés annak a következménye, hogy ő vagy megbízottja a reá nézve kötelező munkavédelmi szabályokban foglalt kötelezettségének nem tett eleget, illetőleg ha ő vagy alkalmazottja (tagja) a balesetet szándékosan idézte elő. (2) Munkaerő-kölcsönzés esetén az (1) bekezdés rendelkezéseinek alkalmazása során a foglalkoztató alatt az Mt.-ben meghatározott kölcsönvevőt is érteni kell.

68. § (1) Aki az egészségbiztosítási ellátásra jogosult betegségéért, keresőképtelenségéért, egészségkárosodásáért vagy haláláért felelős - kivéve a 67. §-ban meghatározott esetet -, köteles az emiatt nyújtott egészségbiztosítási ellátást megtéríteni. A megtérítési kötelezettség olyan mértékben áll fenn, amilyen mértékben a felelőség megállapítható.

Az alkalmazandó jogot megtérítési igény esetében a Róma II rendelt 19. cikkéből kiindulva kell megállapítani. Azaz amennyiben egy személyt („a hitelezőt”) szerződésen kívüli követelés illet meg egy másik személlyel („a kötelezettel”) szemben, és egy harmadik személy köteles a hitelezőt kielégíteni, vagy ténylegesen e harmadik személy elégítette ki a hitelezőt az említett kötelezettség alapján, úgy a harmadik személy e kötelezettségére irányadó jog határozza meg, hogy a harmadik személy jogosult-e - és ha igen, milyen mértékben - a kötelezettel szemben gyakorolni azon jogokat, amelyekkel a hitelező rendelkezett a kötelezettel szemben a jogviszonyukra irányadó jog alapján.⁷¹

⁷¹ Az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete 19. cikk.

4. Osztrák-magyar közlekedési balesetből eredő megtérítési igény esettanulmánya

A fenti pontokban leírt jogszabályi előírások gyakorlati alkalmazását a következő tényállású jogeset szemlélteti. Egy osztrák állampolgár által vezetett gépjármű Magyarországon 2005. októberében összeütközött egy magyar állampolgár által vezetett, Magyarországon nyilvántartásba vett nyerges vontatóval és félpótkocsival. A perbeli baleset következtében az osztrák állampolgárságú sértett többszörös koponya-, borda-, orsócsont-törést, agy-, tüdő-, és légyszűrő-sérüléseket szenvedett el.

A balesettel összefüggésben a károsult Ausztriában kórházi és rehabilitációs ellátásban részesült. Az Ausztriában lefolytatott peres eljárás során megállapításra került, hogy a baleset munkahelyi balesetnek minősül, és a károsult munkaképessége csökkent. A munkaképesség csökkenés mértéke a károsult gyógyulásával időszakonként csökkent, majd teljes gyógyulás hiányában egy változatlan mértékben fennmaradt. A munkaképesség csökkenés mértékével összhangban került megállapításra, hogy a károsult milyen járadékokra jogosult. Az ellátásával, rehabilitálásával kapcsolatos költségeket illetően a baleseti járadékot az osztrák társadalombiztosítási szerv fizette meg a biztosított részére a közöttük fennálló társadalombiztosítási jogviszony alapján. A kifizetésre első ízben 2012. folyamán került sor. A magyar bíróság a balesetet okozó gépjármű vezetőjének büntetőjogi felelősségét jogerősen 2008-ban megállapította, a károsult a baleset bekövetkezésében végtelen volt, közrehatása nem merült fel.

Az osztrák társadalombiztosítási szerv magyar bíróság előtt a 2016. december 20. napján benyújtott keresettel kérte kötelezni a magyar állampolgárságú károkozó gépjárművezető magyarországi székhellyel rendelkező felelősségbiztosítóját az általa megfizetett ellátások, járadékok illetően a folyamatosan fizetett járadék megfizetésére.

Elsődleges eljárásjogi kérdés, amely vizsgálendő, hogy a magyar bíróságnak az ügyben van-e joghatósága. 2015. január 10-étől alkalmazandó a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.). A rendelet 1. cikke értelmében a hatálya a polgári és kereskedelmi ügyekre terjed ki a bíróság jellegére való tekintet nélkül. A jelen

szakdolgozat 2.1. pontjában kifejtettek szerint vizsgálendő, hogy a jogesetben a társadalombiztosító által érvényesíteni kívánt igény minősülhet-e a közhatalom gyakorlásának fogalomkörébe és eredményezheti-e a 1215/2012/EU rendelet alkalmazásának kizártságát. Az EuB-nak a 2.1. pontban hivatkozott Steenbergen kontra Luc Baten-ügyben kifejtett álláspontja az irányadó. A rendelet 3. cikkében meghatározott kockázatok és az 1. cikkben meghatározott jogszabályi kötelezettségek figyelembevételével az állapítható meg, hogy a társadalombiztosítók megtérítési igénye nem minősül a közhatalom gyakorlásának fogalomkörébe és a társadalombiztosítónak a felelősségbiztosítóval szemben érvényesített megtérítési igényére a 1215/2012/EU rendelet hatálya kiterjed.

A rendelet 4. cikke tartalmazza az általános joghatósági okot, miszerint valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott tagállam bíróságai előtt perelhető. A rendelet 11. cikkének (1) bekezdés a) pontja alapján valamely tagállamban székhellyel rendelkező biztosító perelhető annak a tagállamnak a bíróságai előtt, ahol a székhelye található. A rendelet 63. cikk (1) bekezdése szerint annak megállapítása során, hogy a fél rendelkezik-e lakóhellyel vagy székhellyel abban a tagállamban, amelynek bíróságát felhívták, a bíróság saját belső jogát alkalmazza. A tényállás alapján egyértelműen megállapítható, hogy a felelősségbiztosító Magyarországon bejegyzett gazdasági társaság és Magyarországon székhellyel rendelkezik. A rendelet fent idézett rendelkezéseiből egyértelműen megállapítható, hogy a magyarországi székhelyű felelősségbiztosítóval szemben indított peres eljárásra a magyar bíróság joghatósága fennáll.

A joghatóság kérdését követően a jogvitára alkalmazandó jogot szükséges meghatározni. E körben elsődlegesen azt kell vizsgálni, hogy a jogvitára alkalmazandó jogot, mely jogforrás alapján kell a fenti tényállás esetén meghatározni. Az irányadó jogforrás megállapítását követően a helyes minősítés és a megfelelő kapcsoló szabály alá történő besorolást követően állapítható meg a jogvitára irányadó jog.

Az alkalmazandó jog meghatározása során elengedhetetlen, hogy elhatároljuk a károkozó felelősségbiztosítójának helytállási kötelezettségét és a társadalombiztosító által érvényesíteni kívánt megtérítési igényt a közlekedési balesetből fakadó közvetlen kártérítési igénytől. Tehát az

alkalmazandó jog szempontjából eltérő megítélés alá esik a károsult és a károkozó felelősségbiztosítója közötti helytállási kötelezettség, valamint a társadalombiztosítási szerv és a károkozó felelősségbiztosítója között fennálló megtérítési igény. A jogellenes, szerződésen kívüli károsító esemény a károsult és a károkozó vonatkozásában a közlekedési baleset időpontjában, azaz 2005-ben következett be. A felelősségbiztosítónak a helytállási kötelezettsége az adott káreseményből eredően ebben az időpontban következett be. A közlekedési baleset bekövetkezésének az időpontjában, 2005. októberében a Róma II. rendelet még nem volt hatályban, a rendeletet csak a 2009. január 11-ét követően bekövetkezett károsító eseményekre kell alkalmazni. A jogellenes, szerződésen kívüli károsító jogviszonyra alkalmazandó jogot - egyéb nemzetközi szerződés hiányában - a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: Nmjtvr.) alapján kell meghatározni.

A társadalombiztosító megtérítési (regressz) igényét a fenti szerződésen kívüli károkozáson alapuló igénytől meg kell különböztetni, mind az igény jogalapja, mind a bekövetkezésének időpontja tekintetében, annak ellenére, hogy a kártérítési jogviszony előfeltételét képezi a társadalombiztosító kifizetéseinek, valamint a károkozó felelősségbiztosítójával szembeni igény érvényesítésének is. A társadalombiztosító megtérítési igénye esetén tehát nem kártérítésről van szó, ebben az esetben a jogellenes magatartás hiányzik. A társadalombiztosító az igényét egy önálló - kártérítéstől független - jogcímen, megtérítési igényként érvényesíti. Ebben az esetben tehát nem a jogellenes károkozást és a deliktualis felelősséget kell vizsgálni, mert a társadalombiztosító igénye egy külön törvényi tényálláson alapul. Az osztrák társadalombiztosító ugyan a közlekedési balesettel összefüggésben teljesített kifizetéseket a károsult illetőleg az őt ellátó egészségügyi intézmények részére, azonban az általa teljesített összegeket és azok megfizetésének a módját az osztrák jogszabályi rendelkezések írják elő.

A társadalombiztosító megtérítési igényére alkalmazandó jog meghatározása során kétféle felfogásból tudunk kiindulni. Az egyik értelmezés szerint a társadalombiztosító igénye a 2005-ben bekövetkezett balesetre alapul, attól nem függetleníthető, hiszen baleseti károkozás hiányában a társadalombiztosító helytállási kötelezettsége sem merülne fel. Ebben az esetben a megtérítési igény a baleset okozásán, mint károkozó cselekményen alapul. A másik értelmezés szerint a társadalombiztosító igénye önálló jogcímen alapul, a 2005-ben bekövetkezett balesettől

független. Ezen felfogás szerint a társadalombiztosító igénye a károsult részére történő első kifizetés időpontjában, 2012-ben keletkezett.

A fenti két lehetséges értelmezés során azt kell vizsgálnunk, hogy a Róma II rendelet hatálya a társadalombiztosító megtérítési igényére kiterjed-e. A Róma II rendelet 31-32. cikke rendelkezik az időbeni alkalmazásról, amely szerint a rendeletet 2009. január 11. napját követően és a hatálybalépése után bekövetkező, károkozó eseményekre kell alkalmazni⁷². Amennyiben a károkozó eseményen, nem a megtérítési igény felmerültét, hanem az annak alapjául szolgáló 2005-ben bekövetkezett balesetet értjük, úgy a rendelet időbeli hatálya a vizsgált igényre nem terjed ki, mert a rendelet a baleset időpontjában még nem volt hatályban. Ebben az esetben az alkalmazandó jogot a Nmjtvr. rendelkezései alapján kell meghatározni.

Az Nmjtvr. V. fejezete rendelkezik a szerződések és a szerződésen kívüli kötelmi jogviszonyok esetében irányadó kollíziós szabályokról. A Nmjtvr. 32. § -a szerint a 33-34. §-ok rendelkezéseit az olyan szerződésen kívüli kötelmi jogviszonyokra kell alkalmazni, amelyekre az Európai Parlament és a Tanács a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló 864/2007/EK rendeletének hatálya nem terjed ki.⁷³ A 33-34. § a szerződésen kívül okozott kárért való felelősségre nézve tartalmaz rendelkezéseket és nem határozza meg a törvényi engedményen alapuló megtérítési igényekre alkalmazandó kapcsolószabályt. A Nmjtvr. nem tartalmaz olyan általános kiegészítő szabályt sem, mint a jelenleg hatályban lévő Nmjtvr. 11. §-a⁷⁴, amely szerint ha a törvény nem tartalmaz rendelkezést a hatálya alá tartozó valamely jogviszonyra nézve, arra annak az államnak a joga alkalmazandó, amellyel a jogviszony a legszorosabb kapcsolatban van. A fent kifejtettekből az a megállapítás tehető, hogy a Nmjtvr. nem szabályozza a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra irányadó szabályok között a törvényi engedményen alapuló megtérítési igényeket, amennyiben az nem tartozik a Róma II rendelet hatálya alá.

⁷² Róma II rendelet 31. cikk: Ezt a rendeletet a hatálybalépését követően bekövetkező, károkozó eseményekre kell alkalmazni. 32. Cikk: Ezt a rendeletet 2009. január 11-től kell alkalmazni, kivéve a 29. cikket, amelyet 2008. július 11-től kell alkalmazni.

⁷³ A nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet 32. § A 33-34. §-ok rendelkezéseit az olyan szerződésen kívüli kötelmi jogviszonyokra kell alkalmazni, amelyekre az Európai Parlament és a Tanács a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló 864/2007/EK rendeletének hatálya nem terjed ki.

⁷⁴ A nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény 11. § Ha e törvény nem tartalmaz rendelkezést a hatálya alá tartozó valamely jogviszonyra nézve, arra annak az államnak a joga alkalmazandó, amellyel a jogviszony a legszorosabb kapcsolatban van.

A fent vázolt másik értelmezés szerint, amennyiben úgy tekintjük, hogy a társadalombiztosító megtérítési igénye önálló jogcímen alapul és a balesettől független, úgy azt állapíthatjuk meg, hogy a társadalombiztosító megtérítési igénye az általa a károsultnak a közlekedési balesettel összefüggésben teljesített kifizetéssel keletkezett. Ezen értelmezés szerint a Róma II. rendelet jelen tényállásban alkalmazandó, mivel a társadalombiztosító 2012. során teljesítette a károsult felé az első kifizetést, amikor a rendelet már hatályban volt. Arra tekintettel, hogy a jelen esettanulmányban rögzített jogesetben az eljáró bíróságok azt állapították meg, hogy a társadalombiztosító megtérítési igényére a Róma II. rendelet hatálya kiterjed, ezért az alábbiakban ezen álláspont részletes kifejtésére kerül sor.

Tisztázásra került, hogy a társadalombiztosítási szerv igénye külön jogcímen alapul, a kereset bár összefügg az alapjául szolgáló jogellenes károkozásból fakadó igénnyel, azonban attól független, önálló jogszabályi rendelkezésen, törvényi engedményen alapul. A fentiekkel összefüggésben kell a minősítést elvégezni, a tényállásra illő, megfelelő kapcsoló szabályt kiválasztani.

A Róma II. rendelet 19. cikke szabályozza a törvényi engedmény esetén alkalmazandó jogot, mely szerint amennyiben egy személyt („a hitelezőt”) szerződésen kívüli követelés illet meg egy másik személlyel („a kötelezettel”) szemben, és egy harmadik személy köteles a hitelezőt kielégíteni, vagy ténylegesen e harmadik személy elégítette ki a hitelezőt az említett kötelezettség alapján, úgy a harmadik személy e kötelezettségére irányadó jog határozza meg, hogy a harmadik személy jogosult-e - és ha igen, milyen mértékben - a kötelezettel szemben gyakorolni azon jogokat, amelyekkel a hitelező rendelkezett a kötelezettel szemben a jogviszonyukra irányadó jog alapján. A cikk értelmében tehát a társadalombiztosító, mint a kifizetést teljesítő harmadik fél kötelezettségére irányadó jog határozza meg, hogy jogosult-e és milyen mértékben a kötelezettel, azaz a károkozóval vagy felelősségbiztosítójával szemben az igényét érvényesíteni. A vizsgált tényállás esetében a kifizetést teljesítő társadalombiztosítási szerv osztrák illetőségű, az osztrák jog alapján teljesített kifizetéseket, így a törvényi engedményen alapuló megtérítési igényére is az osztrák jog lesz az irányadó.

Megjegyzendő, hogy az osztrák állampolgárságú károsult és az osztrák illetőségű társadalombiztosítási szerv közötti jogviszonyban külföldi elem nem merül fel, a kettejük jogviszonyára az osztrák jog az irányadó.

Mivel a Róma II. rendelet a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogra határoz meg szabályokat, ezért elengedhetetlen ilyen esetekben is a társadalombiztosítási szerv, mint peres fél jogképességének és perbeli legitimációjának a vizsgálata. A jogi személy fél személyes jogára a Nmjtvr. 18. § (2) bekezdése⁷⁵ illetőleg a 2018. január 1-től hatályos Nmjtvt. 22. § (1) bekezdése⁷⁶ alapján annak az államnak a joga irányadó, amelynek területén a jogi személyt nyilvántartásba vették. A jelen szakdolgozatban vizsgált ügyben az osztrák fél személyes jogát a Nmjtvr. alapján kellett vizsgálni és megállapításra került jogképessége. Ezt követően lehet megválaszolni azt az eljárásjogi kérdést, hogy van-e a félnek perbeli jogképessége. Erre vonatkozóan a Nmjtvr. 64. § (1) bekezdése illetőleg a Nmjtvt. 68. § (1) bekezdése tartalmaz rendelkezést, miszerint a fél perbeli jog- és cselekvőképességére személyes joga irányadó.⁷⁷

A jelen szakdolgozat 2.3. pontjában kifejtettekkel összefüggésben a jogvitára alkalmazandó osztrák jog meghatározását követően merül fel a kérdés, hogy annak tartalmát a bíróság hivatalból állapítja-e meg, vagy a felek kötelezettsége annak bizonyítása. A külföldi jog tartalmának a megállapítására az uniós rendeletektől és a nemzetközi egyezményektől függetlenül mindig a nemzeti jog alkalmazandó. Ezt a kérdést a feni 2.3 pontban részletesen kifejtettek alapján az eljárás megindításának időpontjától függően a Nmjtvr. 5. §-a, illetőleg a Nmjtvt. 7-8. §-a szabályozza. E körben a részletes szabályok megisméltése nélkül a jogvita szempontjából a Nmjtvr. fontos rendelkezése, hogy a bíróság hivatalból alkalmazza és értelmezi a külföldi jogot. Ennek során szakértői véleményt szerezhet be, figyelembe veheti a fél által előterjesztett bizonyítékokat, illetőleg a külföldi jog beszerzése érdekében megkeresheti az igazságügyért felelős minisztert.

⁷⁵ A nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet 18. § (2) bek. A jogi személy személyes joga annak az államnak a joga, amelynek területén a jogi személyt nyilvántartásba vették.

⁷⁶ A nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény 22. § (1) bek. A jogi személy személyes joga annak az államnak a joga, amelynek területén a jogi személyt nyilvántartásba vették.

⁷⁷ A nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet 64. § (1) A fél perbeli jog- és cselekvőképességére személyes joga irányadó, A nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény 68. § (1) A fél perbeli jog- és cselekvőképességére személyes joga alkalmazandó.

A vizsgált jogeset során az irányadó osztrák jog és joggyakorlat beszerzése az Igazságügyi Minisztériumon keresztül illetőleg az Európai Igazságügyi Hálózaton keresztül is elérhető Osztrák Köztársaság Jogi Információs Rendszerén⁷⁸ történt internetes kereséssel valósult meg.

Elsődlegesen az vizsgálendő, hogy az osztrák anyagi jog megalapozza-e a felperesként eljáró osztrák társadalombiztosítási szerv megtérítési igényre való jogosultságát. Ennek a kérdésnek a tisztázására az osztrák társadalombiztosítás általános szabályairól szóló törvény (ASVG) 332. § (1) bekezdése irányadó, amely szerint olyan személyek, akiket a jelen szövetségi törvény rendelkezései szerint juttatások illetnek meg, vagy más törvényes előírások alapján igényelhetik a biztosítási esemény során keletkezett káruk megtérítését, akkor az ilyen igény olyan mértékben átszáll a biztosítóra, amennyiben annak szolgáltatásokat/juttatásokat kell nyújtania.

Az osztrák joggyakorlat szerint a sérült károkozóval szembeni polgári jogi igényei az igényazonosság és az időbeli egybeesés elve alapján oly mértékben szállnak át a társadalombiztosítási pénztárra, amilyen mértékben utóbbinak ellátást kell nyújtania a sérült részére - függetlenül attól, milyen előírások határozzák meg ezt az ellátást.⁷⁹ Tehát a társadalombiztosítási szervet megtérítési igény illeti meg minden olyan általa megfizetett juttatás illetőleg nyújtott szolgáltatás vonatkozásában, amely a károsult oldalán keletkezett a közlekedési baleset következtében.

Amennyiben az ASVG 332. § (1) bekezdése megalapozza a társadalombiztosítási szerv megtérítési igényét, az erre való hivatkozás esetén vizsgálendő a követelés esetleges elévülése. Az elévülés

⁷⁸ RIS Informationsangebote (bka.gv.at)

⁷⁹ A társadalombiztosítás általános szabályairól szóló törvény (ASVG) 332. § (1) szerint, ha olyan személyek, akiket a jelen szövetségi törvény rendelkezései szerint juttatások illetnek meg, vagy akik, mint hozzátartozók számára a 123. § szerint juttatásokat kell nyújtani, más törvényes előírások alapján igényelhetik a biztosítási esemény során keletkezett káruk megtérítését, akkor az ilyen igény olyan mértékben átszáll a biztosítóra, amennyiben annak szolgáltatásokat/juttatásokat kell nyújtania. Az igény kiterjed a tartományi egészségügyi alap olyan ráfordításaira is, amelyeket a kórház a 148. § 2. pontja szerint kiszámláz. A biztosító köteles a megtérítési igényből származó bevételeiből azt a részt elutalni a tartományi egészségügyi alapnak, amelyet a társadalombiztosítás pénzeszközei a 447.f § 1. bekezdése szerint nem fedeznek, az igény érvényesítésért levonva belőle egy arányos igazgatási költségételt. A sérelemdíjra (nem vagyoni kártérítésre) vonatkozó igények nem szállnak át a biztosítóra.

Az ASVG 332. § (4) bekezdés szerint a 328. §-t megfelelően módon alkalmazni kell a betegkezeléssel (133-137. §) és baleseti gyógykezeléssel (135-137. §, összefüggésben a 189. §-sal) kapcsolatos kártérítési igényekre.

Az ASVG 148. § (Elvi rendelkezés) szerint a biztosítók kapcsolatait azoknak a kórházaknak a jogi entitásaival, amelyeket a B-VG 15. a cikke szerint az egészségügy szervezetéről és finanszírozásáról megkötött megállapodás 18. cikke szerint a tartományi egészségügyi alapon keresztül finanszíroznak, a B-VG 12. cikk 1. bekezdésének 1. pontja szerint az alábbi alapelvek szerint kell szabályozni:

1. A kórházak kötelesek a 145. § szerint beutalt betegeket felvenni az általános díjostályba.

2. A kórházakat a KAKuG 3 27.b §-a szerint megillető összegeket teljes egészében a tartományi egészségügyi alapból kell fizetni.

kérdéskörében szintén vizsgálendő, hogy az elévülés szabályai az alkalmazandó osztrák anyagi jog alapján vagy az eljárásjogra irányadó magyar jog alapján vizsgálandóak.⁸⁰

A Róma II. rendelet 15. cikke szabályozza az irányadó jog alkalmazási körét. A 15. cikk h) pontja szerint a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra e rendelet szerint alkalmazandó jog a következőkre vonatzik különösen: a kötelezettségek megszűnésének, továbbá az elévülés és a jogvesztés feltételei, beleértve az elévülési vagy jogvesztési határidők kezdetével, megszakadásával és nyugvásával kapcsolatos szabályokat is.

Mindezekből az a következtetés vonható le, hogy az elévülés kérdését a jogalkalmazó szervnek a jogvitára alkalmazandó - jelen esetben az osztrák - jog alapján kell vizsgálnia.

Ahhoz, hogy a jogvitára irányadó elévülési időre, annak kezdő időpontjára, az esetleges megszakadásra, nyugvásra megállapításokat lehessen tenni, szükséges ugyancsak vonatkozó osztrák jog illetőleg az irányadó joggyakorlat beszerzése.

Az osztrák anyagi jogban a magyar joggal egyezően az elévülés kérdését a polgári törvénykönyv szabályozza. Az osztrák Általános Polgári Törvénykönyv (ABGB) 1489. §⁸¹ szerint minden kártérítési kereset elévül három év után attól az időponttól számítva, amikor a károsult tudomást szerez a kárról és a károkozó személyéről, legyen szó akár szerződéses kötelezettség megszegéséből eredő, akár szerződéses vonatkozás nélkül okozott kárról. Amennyiben a károsult nem szerez tudomást a kárról vagy a károkozó személyéről, vagy a kár egy vagy több törvény által büntetendő olyan cselekményből származik, amelyet csak szándékosan lehet elkövetni vagy egy évet meghaladó szabadságvesztéssel sújtandó, akkor a kereseti jog csak harminc év után évül el.⁸²

Elsődlegesen vizsgálendő, hogy a közlekedési balesetekből fakadó - a társadalombiztosítási szervet megillető - megtérítési igényre a fenti három vagy harminc éves elévülési idő az alkalmazandó.

⁸⁰ Osztrák Szövetségi Igazságügyi Minisztérium külföldi jogról való tájékoztatása

⁸¹ ABGB 1489. §-a

⁸² Osztrák Szövetségi Igazságügyi Minisztérium külföldi jogról való tájékoztatása

A jogszabály szövegéből következően a 30 éves elévülési határidő azokban az esetekben irányadó, amikor a károsult nem szerez tudomást a kárról vagy a károkozó személyéről, vagy a kár egy vagy több törvény által büntetendő olyan cselekményből származik, amelyet csak szándékosan lehet elkövetni vagy egy évet meghaladó szabadságvesztéssel sújtandó. A vizsgált jogesetben a közlekedési balesetből fakadóan mind a kár, mind a károkozó személye ismert volt, a magyar bíróság a közlekedési balesetet elbíráló büntető ügyben az elkövetőnek gondatlan bűncselekmény elkövetéséért állapította meg a büntetőjogi felelősségét. Mindezen körülmények alapján (ismert kár, károkozó, gondatlan bűncselekmény elkövetése) az alapjogviszonyra a hosszabb, 30 éves elévülési idő megállapításának a feltételei nem álltak fenn. Így az alapjogviszonyra az ABGB 1489. §-ának az első fordulata az alkalmazandó, azaz minden kártérítési kereset elévül 3 év után attól az időponttól számítva, amikor a károsult tudomást szerez a kárról és a károkozó személyéről, legyen szó akár szerződéses kötelezettség megszegéséből eredő, akár szerződéses vonatkozás nélkül okozott kárról.

Felmerül a kérdés, hogy az alapjogviszonyra, tehát a közlekedési balesetből fakadó deliktuális felelősségre irányadó elévülési idő irányadó-e az annak alapján érvényesített megtérítési igényre. Erre vonatkozóan az ABGB kommentár⁸³ tartalmaz útmutatót, amely szerint a törvényi engedményezés folytán átszálló követelések elévülésére az alap igény elévülési ideje az irányadó. Mivel az alapjogviszony elévülési ideje a fentiek alapján három év, így a megtérítési igény elévülési idejére is a három éves elévülési idő az alkalmazandó.

Az igény elévülésének a vizsgálata körében az elévülési idő meghatározását követő kérdés az elévülés kezdő időpontja.

Ennél a kérdésnél ismét az ABGB 1489. §-ából kell kiindulni, amely szerint az az elévülés kezdő időpontja, amikor a károsult tudomást szerez a kárról és a károkozó személyéről. Tehát e két feltétel együttes bekövetkezésének az időpontjában kezdődik az elévülés.

A fent kifejtettek értelmében a vonatkozó osztrák joggyakorlat szerint a törvényi engedmény folytán átszálló követelések elévülésére az alap igény elévülési szabályai alkalmazandóak. Ezért a

⁸³ ABGB 1489 §-ához tartozó kommentár (<https://rdb.manz.at>);

kárról történő tudomásszerzés a megtérítési igény esetében az annak alapául szolgáló kifizetési kötelezettségről történő tudomásszerzést jelenti. Tehát a társadalombiztosító oldalán bekövetkezett igény tudomásszerzésének az időpontját kell jelen esetben vizsgálni és nem a közlekedési balesetből eredően a károsult oldalán bekövetkező kár ismertté válását. A bíróság által beszerzett joggyakorlat szerint annak a társadalombiztosítási pénztárnak az esetében, amely a sérült (társadalombiztosítással rendelkező személy) kártérítési követelését az osztrák Általános Társadalombiztosítási Törvény (ASVG) 332. §-a szerint már a kártérítési követelés keletkezésének időpontjában megszerzi, az osztrák Polgári Törvénykönyv (ABGB) 1489. §-a szerinti elévülési idő csak abban az időpontban kezd el telni, amikor a pénztár maga is tudomást szerez vagy tudomást szerezhethetett volna a kárról, azaz a kifizetési kötelezettségéről és a károkozó személyről.⁸⁴ Az elévülési idő bármely társadalombiztosítási pénztárra, mint törvényes engedményesre irányadó kezdete szempontjából döntő, hogy mely időpontban szerzett a pénztár tudomást a kárról, amelyért az általa nyújtott ellátással helyt kell állnia.

A vonatkozó joggyakorlat értelmében a társadalombiztosító nem tanúsíthat az igénye érvényesítése körében passzív magatartást, azaz „elfogadható az az álláspont, hogy a társadalombiztosítási pénztártól - mint törvényes engedményestől - elvárható, hogy a pusztán rendőrségi feljelentésnél előrehaladottabb eljárási szakaszban is betekintsen ismét a büntetőügy irataiba, már csak azért is, mert az általános tapasztalat alapján tudható, hogy a több résztvevős közlekedési baleset bekövetkezésének (részleges) felróhatóságával kapcsolatos kérdés a bírósági eljárás során az eredeti feltételezésektől eltérő alakot is ölthet”.⁸⁵

A fent idézett jogszabályi rendelkezés és joggyakorlat figyelembe vételével a kárról való tudomásszerzés időpontjára figyelemmel analóg módon azt kell vizsgálni, hogy a társadalombiztosítási szerv mikor szerzett tudomást a kifizetési kötelezettségéről illetőleg a károkozó személyéről.

A kifizetési kötelezettségről való tudomásszerzés időpontja körében azt kell meghatározni, hogy a társadalombiztosítási szerv mikor szerez tudomást arról, hogy a károsult vagy annak az ellátását

⁸⁴ Az ABGB 1489 §-ához tartozó kommentár

⁸⁵ Az ABGB 1489 §-ához tartozó kommentár (<https://rdb.manz.at>);

biztosító egészségügyi intézmény felé jogszabályon alapuló fizetési kötelezettsége áll fenn. Ez az időpont a vizsgált tényállás esetén nem esett egybe az első kifizetés tényleges teljesítésével, ugyanis a társadalombiztosítási szerv oldaláról a helytállási kötelezettség vitatott volt, e körben bírósági eljárás volt folyamatban. A bírósági eljárás eredményeképpen került az megállapításra, hogy a társadalombiztosítót terheli-e helytállási kötelezettség a közlekedési balesetből eredően a károsult felé, amennyiben igen, milyen mértékben. Tehát a társadalombiztosítási szerv akkor szerzett tudomást a ténylegesen fennálló fizetési kötelezettségéről, és annak mértékéről, amikor jogerősen megállapításra került, hogy a károsult illetőleg a részére ellátást nyújtó egészségügyi intézmények felé fizetési kötelezettség terheli. A vizsgált tényállás során a társadalombiztosító a kötelezettségét megállapító jogerős bírósági döntést megelőzően is teljesített a káreseményből fakadóan kifizetéseket, azonban ezt az időpontot az elévülés körében nem lehet figyelembe venni, ugyanis a tényleges helytállási kötelezettséget jogerős bírósági döntésnek kellett kimondania, ekkor szerzett a társadalombiztosító teljeskörű információkat a követelése jogalapjával és összecszerúségével kapcsolatosan, Ekkor került abba a helyzetbe, hogy a megtérítési igényét bírósági peres eljárásban, keresettel érvényesíteni tudja.

A bemutatott jogesetben a társadalombiztosító szerv helytállási kötelezettségét vizsgáló perben a hatályon kívül helyezések és megismételt eljárások folytán a végleges döntésre a Bécsi Tartományi Ítéletábla előtt lezajlott megismételt eljárásban 2014. február 25. napján került sor, amely jogerős ítéletet a társadalombiztosító szerv 2014. március 17. napján vett át. Tehát a kifizetési kötelezettségről való tudomásszerzés időpontja a jogerős ítélet kézbesítésének a napja, azaz 2014. március 17.

Az elévülés kezdő időpontjának másik feltétele a károkozó személyéről történő tudomásszerzés. A társadalombiztosító számára a károkozó személye akkor vált ismertté, amikor jogerősen megállapítást nyert a károkozó büntetőjogi felelőssége a közlekedési balesetért. A másodfokú bíróság a 2008. november 24. napján kelt ítéletével állapította meg jogerősen a károkozó büntetőjogi felelősségét. A büntetőeljárás során a baleset körülményeit igazságügyi műszaki szakértő vizsgálta, amelyet az első- és másodfokon eljáró bíróság az ítélelhozatala során értékelt és a károkozó büntetőjogi felelősségét a bekövetkezett balesetért megállapította. Az ABGB 1489. §-ához kapcsolódó osztrák joggyakorlat szerint a jogosult akkor szerez tudomást a károkozó

személyéről, ha oly mértékben ismertté vált számára, hogy egy keresetet ellene a siker kilátásával be lehet nyújtani. A jogosult nem tanúsíthat passzív magatartást, aktívan közre kell hatnia abban, hogy a károkozó személyéről tudomást szerezzen. Az osztrák joggyakorlat szerint a társadalombiztosítótól elvárható, hogy a büntetőügy irataiba is betekintsen. Ezen kötelezettség alapul vételével a társadalombiztosító előtt a jogerős büntető ítélet időpontjában ismertnek kellett lennie a balesetért felelős károkozó személye, így az is ismertté vált ebben az időpontban, hogy a társadalombiztosító megtérítési igénye a károkozó felelősségbiztosítójával szemben áll fenn.⁸⁶

Az elévülés kezdő időpontjának együttes feltétele a kárról, azaz a megtérítési igényről illetőleg a károkozó személyről való tudomásszerzés, tehát mind a kettő feltételnek teljesülnie kell. A vizsgált tényállásban a megtérítési igényről való tudomásszerzés időpontja 2014. március 17., míg a károkozó személye 2008. november 24. napján vált ismertté, így az elévülés kezdő időpontja az, amikor mindkét feltétel teljesült, azaz 2014. március 17.

Az elévülés körében ugyancsak vizsgálandó, hogy a társadalombiztosító részéről különböző időpontokban és jogcímeken teljesített kifizetések esetében az elévülés kezdő időpontja megegyezik-e. Az e körben beszerzett osztrák jogi magyarázat⁸⁷ szerint, ha a jövőbeni károk ugyanazon káresemény előrelátható következményei, ezek és a már felmerült kezdeti kár az elévülési idő alapján egységet alkotnak. A társadalombiztosító fizetési kötelezettsége bár különböző időpontokban merül fel, azonban ezek ugyanazon káreseményből erednek és előre láthatóak voltak a társadalombiztosítót kötelező jogerős ítélet időpontjában. Így az elévülés szempontjából a különböző időpontban teljesített kifizetések az elévülés szempontjából egységet alkotnak és egységesen bírálhatóak el.

A fenti okfejtés alapján a megtérítési igények esetében az elévülés kezdő időpontja nem esik egybe a közlekedési baleset bekövetkezésének az időpontjával. Kártérítési igény érvényesítése esetén az elévülés a kár bekövetkezésének az időpontjában kezdődik. A vizsgált tényállás esetében azonban a társadalombiztosító megtérítési igényt érvényesít a károkozó felelősségbiztosítójával

⁸⁶ Az ABGB 1489 §-ához tartozó kommentár (<https://rdb.manz.at>);

⁸⁷ Az ABGB 1489 §-ához tartozó kommentár (<https://rdb.manz.at>);

szemben, amely ugyan összefügg az igény alapjául szolgáló balesettel, de mindaddig nem következett be a kifizetési kötelezettség a társadalombiztosító oldalán, amíg a károsult felé nem teljesített, illetőleg amíg a fizetési kötelezettségét jogerős ítéletben meg nem állapították.

Az elévülés idejének és kezdő időpontjának a meghatározását követően további vizsgálandó kérdés, hogy az osztrák jogban milyen rendelkezések vonatkoznak az elévülés megszakadására és esetleges nyugvására és a vizsgált tényállás során ilyen körülmény felmerült-e. Az ABGB 1497. §-a⁸⁸ szabályozza az elévülési idő megszakadását, amely szerint az elbirtoklás, csakúgy, mint az elévülés megszakad, ha az a személy, aki ezekre hivatkozni akar, az elévülési idő letelte előtt akár kifejezetten, akár hallgatólagosan elismerte a másik fél jogát; vagy ha beperli őt az igényjogosult, és a per szabályszerűen folyik. A rendelkezés értelmében amennyiben a bíróság a keresetlevelet visszautasítja, úgy a keresetlevél benyújtása az elévülés megszakítására nem alkalmas. Tehát az ABGB 1497. §-a értelmében az elévülés elismeréssel illetőleg perléssel szakad meg, amennyiben a per szabályszerűen folyik. A vizsgált tényállás során az elévülés megszakítására alkalmas kereset benyújtására 2016. december 20. napján került sor, más olyan jogcselekmény, amely az elévülés megszakítására alkalmas lett volna, nem történt.⁸⁹

A peres eljárás során az erre történő hivatkozás esetén vizsgálandó az is, hogy felmerülnek-e olyan időszakok az elévülés kezdetét követően, amikor az elévülés nyugvása megállapítható. A vizsgált tényállás során a társadalombiztosító hivatkozása folytán vizsgálandó volt, hogy az osztrák jog ismeri-e az elévülés nyugvásának az intézményét, az elévülés nyugszik-e egyezségi tárgyalások folytatása esetén és mi minősül a felek között egyezségi tárgyalásnak. Az elévülés nyugvásáról az osztrák jog jogszabályi szinten, az elévülés szabályai között az ABGB-ben nem rendelkezik. A hivatalos megkeresésre rendelkezésre bocsátott osztrák joggyakorlat, illetőleg kommentár az elévülés nyugvására vonatkozó, kialakult joggyakorlatot nem tartalmazza. Az elévülés nyugvására vonatkozó szabályozás a vizsgált jogeset során nem volt kétséget kizáróan megállapítható, azonban ennek az esetnek az esetében döntő jelentősége tényleges egyezségi tárgyalások hiányában nem is volt.

⁸⁸ Az ABGB 1497. §-a

⁸⁹ Osztrák Szövetségi Igazságügyi Minisztérium külföldi jogról való tájékoztatása

A fentieket összegezve a közlekedési balesetekből fakadóan a biztosítót megillető megtérítési igények esetén az irányadó osztrák jogszabályok és joggyakorlat figyelembe vételével a követelés elévülési ideje három év, az elévülés kezdő időpontja a biztosítót szolgáltatás nyújtására kötelező jogerős határozatról és a károkozó személyéről történő tudomásszerzés időpontja.

Amennyiben a megtérítési igény elévülése nem állapítható meg, az összegszerűség körében kell vizsgálni, hogy melyek azok a követelések, amelyek a megtérítési igény körében érvényesíthetőek a társadalombiztosító részéről egy közlekedési baleset esetén. A társadalombiztosító által a károsult részére nyújtandó szolgáltatások körét szintén - a törvényi engedménnyel egyezően - az osztrák Általános társadalombiztosítási törvény (ASVG) szabályozza.

A baleset bekövetkezését követően a károsult jogosult a gyógyulásához szükséges egészségügyi ellátásokat igénybe venni. Ezen ellátások során minden lehetséges, rendelkezésre álló módszerrel elő kell segíteni a károsult gyógyulását annak érdekében, hogy megszüntessék vagy a lehető legnagyobb mértékű javulást éri el a bekövetkezett egészségkárosodás, testi károsodás, valamint a keresőképesség területén. A gyógyulás érdekében igénybe vett egészségügyi szolgáltatások költségét, azaz a kórházi kezelés, esetleges rehabilitációs programokon való részvétel költségét a társadalombiztosítási szerv téríti meg az egészségügyi intézmény részére. Mindezen költségek a társadalombiztosítót megillető regressz igény részét képezik.

Az ezen a jogcímen igénybe vehető juttatások, szolgáltatások körét az ASVG következőkben részletezett rendelkezései tartalmazzák. Az ASVG 135. § szerint az orvosi segítség szerződéses orvosok/orvosnők, szerződéses társpraxisok, választott orvosnők/orvosok úgy is mint saját intézmények vagy a biztosító szerződéses intézményein keresztül történik. A kórházi kezelés keretein belül az orvosi segítség egyenrangú. Az ASVG 137. § (2) bekezdése szerint a biztosító a gyógyítási segédlet költségeit akkor vállalja át, ha azok az alapkezelési költségénél 20 %-kal magasabbak. A költségeket 10%-t centre kell kerekíteni, de a legmagasabb alapkezelési költség 60%-t a biztosítottnak kell viselnie. Az ASVG 189. § (1) bekezdése szerint a baleseti ellátásnak minden alkalmas eszközzel meg kell szüntetni vagy legalább javítani kell a munkahelyi balesetből vagy foglalkozási megbetegedésből eredő egészségkárosodást vagy testi károsodást, valamint a keresőképesség vagy a létfontosságú személyes ügyek ellátására való képesség csökkenését

munkahelyi baleset vagy foglalkozási megbetegedés esetén, valamint a sérülés vagy betegség következményeinek súlyosbodásának megelőzése érdekében. A (2) bekezdés értelmében a balesetek kezelése különösen 1. orvosi segítségnyújtás, 2. gyógyszerek, 3. gyógyászati eszközök, 4. gondozás kórházakban, gyógyfürdőkben és egyéb intézményekben. Az ASVG 328. § szerint a munkaképesség csökkenéssel összekötött kórházi kezelés költségei a 133. §, 137. § olyan összeggel egyenlíthetők ki, ami az ilyen kezelések ideje alatti napi költségre állapíthatóak meg a fél táppénz keretein belül.

Az ASVG 195. §-a rendelkezik kórházi ellátás esetén nyújtandó családi támogatásról, melynek összegét napidíjban határozzák meg a gyermekek számának figyelembevételével. A családi támogatás a károsultnak jár, azonban a jogszabály lehetővé teszi, hogy azt közvetlenül a hozzátartozók részére fizesse meg a biztosító. A jogszabályi rendelkezés szerint amennyiben a balesetbiztosítási szerv baleseti gyógykezelésként kórházi, gyógyintézeti vagy egyéb intézményben történő ápolást biztosít, vagy az egészségbiztosítási szerv a kórházi ápolást biztosít munkahelyi baleset következményei vagy foglalkozásból eredő betegség miatt, akkor a rokkant személy részére hozzátartozóiira vonatkozó családi támogatás illetve a 2-6. bekezdésekben foglalt napidíj jár. A családi támogatás kifizethető közvetlenül a hozzátartozók részére. A (2)-(3) bekezdés rendelkezik a napidíj mértékéről, a (4) bekezdés arról az esetről, amelyekben a családi támogatás nem jár.

Az osztrák társadalombiztosítási jogszabályok lehetővé teszik, hogy baleseti ellátás esetén a károsult illetőleg hozzátartozója támogatásban részesüljön. Ennek keretén belül igényelhető utazási költségtérítés. A támogatásra vonatkozó jogszabályi rendelkezés, az ASVG 196. § szerint a baleseti ellátás vagy az orvosi kezelés időtartamára a balesetbiztosítási intézmény fogyatékos személynek vagy hozzátartozójának kiemelt támogatásban részesíthető, tekintettel a sérülés következményeinek súlyosságára és a sérülés hosszú időtartamára. Ilyen támogatás nyújtható a sérült ellátási helyről a lakóhelyre szállítási költségeinek teljes vagy részleges pótlására is, figyelembe véve a károsult családi körülményeit, gazdasági helyzetét, ill. a gondozásért felelős hozzátartozókét.

Amennyiben a károsult munka- illetve keresőképessége csökken a baleset következtében, úgy baleseti/rokkantsági járadékra is jogosulttá válik. Ennek összege arányos a megállapított munkaképesség csökkenéssel. Amennyiben a károsult állapotában javulás következik be, úgy ez a mérték igazodik a javulás mértékéhez és a járadék összegszerűsége is igazodik ehhez. A havi ellátáson túlmenően a jogszabályban meghatározott mértékű munkaképesség csökkenés esetében a károsult jogosulttá válik kiegészítő járadékra is, amely évente kétszer április és október hónapokban esedékes és összege a havi járadék összegével egyezik meg. A kórházi ellátás illetve a rehabilitációs kezelésen való részvétel idejére a károsult sem a havi járadékra, sem a kiegészítő járadékra nem jogosult. Erre az időre a családi támogatás vehető igénybe. Amennyiben a baleset folytán a károsultnak súlyos fogyatékosága marad fenn, a biztosítottak járó további juttatás a gyermek után járó 10 %-os pótlék, amelynek részletszabályait az ASVG 207. §-a tartalmazza.

A baleseti/rokkantsági járadékra vonatkozó rendelkezést az ASVG 203. §-a tartalmazza, miszerint rokkantsági nyugdíjra jogosult, ha a fogyatékos személy rokkantsága a biztosítási esemény bekövetkezését követő három hónapon túl, legalább 20 százalékkal csökken a munkahelyi baleset vagy baleset következtében.

A károsultnak járó kiegészítő járadékra vonatkozó rendelkezést az ASVG 205. §-a tartalmazza. A vonatkozó jogszabályi rendelkezés (1) bekezdése szerint a súlyosan fogyatékos személyeket pótnyugdíj illeti meg, 70 %-nál kisebb keresőképesség esetén 20 %-ban, legalább 70 %-kal csökkentett keresőképesség esetén rokkantsági nyugdíjuk 50 %-a vagy rokkantsági nyugdíja összege.

Az ASVG 105. § szerint külön kifizetés jár a nyugdíjbiztosítási nyugdíjak után, amelyeket április vagy október hónapokban, valamint a balesetbiztosítási nyugdíjakat április vagy szeptember hónapokban vonnak le.

Az ASVG 207. § (1) szerint a súlyosan fogyatékos személyek gyermekeként 10 %-os gyermek után járó pótlékra jogosultak. A rokkantsági nyugdíj és a kiegészítő nyugdíj összegéből származó gyermek után járó pótlék összege nem haladhatja meg a 76,31 eurót.⁹⁰

⁹⁰ Osztrák Szövetségi Igazságügyi Minisztérium külföldi jogról való tájékoztatása t

A regressz igények összegszerűségének a megállapításánál figyelemmel kell lenni arra is, hogy a káreseményből eredően a károkozó felelősségbiztosítója milyen összeghatárig köteles helytállni. Az összeghatárra vonatkozó rendelkezéseket egyrészt a 2009. december 31. napjáig hatályban volt, a gépjármű üzemben tartójának kötelező felelősségbiztosításáról szóló 190/2004. (VI.8.) Korm. rendelet illetőleg 2010. január 1. napjától hatályos a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló 2009. évi LXII. törvény (Kgfb. tv.) rendelkezései tartalmazzák.

A 190/2004. (VI.8.) Korm. rendelet 2. § (2) bekezdése szerint a biztosító helytállási kötelezettségének a felső határa dologi károk esetén káreseményenként 500 millió Ft, személyi sérülés miatti károk esetén káreseményenként legfeljebb 1500 millió Ft függetlenül a károsultak számától.⁹¹ Amennyiben a biztosító által fizetendő összeg meghaladja káreseményenként a helytállási kötelezettség felső hataraként meghatározott összeget, úgy a kártérítési igényeket arányosítva, az összes igénynek a helytállási kötelezettség felső összeghatárához viszonyított arányában kell megtéríteni.⁹²

Ezt a rendelkezést váltotta fel a 2010. január 1. napján hatályba lépő Kgfb. tv. 13. § (1) bekezdésében foglalt összeghatár, amely szerint a biztosító helytállási kötelezettségének felső határa dologi károk esetén káreseményenként egymillió-háromszázezer euró, személyi sérülés miatti károk esetén káreseményenként hatmillió-négyszázötvenezer euró. A fenti összeghatár magyarországi biztosító tekintetében a fenti eurónak megfelelő forintösszegben értendő.⁹³

A Kgfb. tv. a gépjármű-felelősségbiztosításról és a biztosítási kötelezettség ellenőrzéséről szóló 2009/103/EK irányelv 9. cikkében meghatározott összeghatárral egyezően szabályozza a helytállási kötelezettség felső határát. A kártérítési összeghatárokat az irányelv rendelkezései

⁹¹ a gépjármű üzemben tartójának kötelező felelősségbiztosításáról szóló 190/2004. (VI.8.) Korm. rendelet 2. § (2) bek. A biztosító, illetve a Kártalanítási Számla kezelője egy biztosítási esemény vonatkozásában dologi károk esetén káreseményenként 500 millió Ft összeghatárig, személyi sérülés miatti károk esetén káreseményenként legfeljebb 1500 millió Ft összeghatárig köteles a szerződés alapján helytállni, függetlenül a károsultak számától. A fenti összegek magukban foglalják a káresemény kapcsán bármilyen jogcímen érvényesíthető követeléseket, az igényérvényesítés költségeit, valamint a kamatokat is.

⁹² 190/2004. (VI.8.) Korm. rendelet 7. § (2) Ha egy biztosítási eseménnyel kapcsolatban több jogosult megalapozott kártérítési igénye meghaladja a károkra káreseményenként meghatározott összeget, akkor a kártérítési igények megtérítése az összes kártérítési igénynek a 2. § (2) bekezdésben meghatározott összeghez viszonyított arányában történik.

⁹³ A kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló 2009. évi LXII. törvény 13. § (1) bek. Egy biztosítási esemény vonatkozásában a károsultak számától függetlenül a biztosító dologi károk esetén káreseményenként egymillió-háromszázezer eurónak megfelelő forintösszeg-határig, személyi sérülés miatti károk esetén káreseményenként hatmillió-négyszázötvenezer eurónak megfelelő forintösszeg-határig köteles helytállni, amely összegek magukban foglalják a káresemény kapcsán bármilyen jogcímen érvényesíthető követeléseket, az igényérvényesítés költségeit (beleértve a jogi képviselési költségeket is), valamint a teljesítés időpontjáig eltelt időszakra járó kamatokat.

szerint ötévente felül kell vizsgálni a harmonizált fogyasztói árindexnek (HICP) megfelelően. A módosított összegeket az Európai Bizottság közzéteszi az Európai Unió Hivatalos Lapjában.⁹⁴

A káresemény bekövetkezteként az időpontja alapján kell meghatározni, hogy egy megtérítési igényre a korábbi, alacsonyabb összegű helytállási kötelezettséget megállapító 190/2004. (VI.8.) Korm. rendeletben vagy a Kgyb. törvényben foglalt magasabb összeget megállapító szabályok az irányadóak. A Kgyb. tv. 2010. január 1-jén lépett hatályba⁹⁵, a rendelkezéseit a hatálybalépéskor már megkötött szerződésekre is alkalmazni kell.⁹⁶ Amennyiben a káresemény a Kgyb. tv. hatályba lépését megelőzően következett be, úgy a helytállási kötelezettség mértékére a káresemény időpontjában hatályos jogszabályokat kell alkalmazni.⁹⁷

A jogesetet összefoglalva megállapítható, hogy Magyarországon bekövetkezett közlekedési balesetből eredően az osztrák társadalombiztosítót megillető magyarországi felelősségbiztosítóval szemben fennálló regressz igény kapcsán a magyar bíróság joghatósága fennáll, az alkalmazandó jog az osztrák jog. A megtérítési igényt megalapozó törvényi engedményt az Általános társadalombiztosítási törvény (ASVG) tartalmazza. Szintén az ASVG határozza meg a társadalombiztosító által nyújtandó szolgáltatások körét, amelyek a megtérítési igény alapját képezhetik. Az osztrák jog szerinti elévülési idő három év, amelynek kezdő időpontja a helytállási kötelezettségről illetőleg a károkozó személyről való tudomásszerzés. A magyar felelősségbiztosító helytállási kötelezettségének felső határát a káresemény időpontjától függően a 190/2004. (VI.8.) Korm. rendelet illetőleg a Kgyb. tv. tartalmazza.

⁹⁴ A gépjármű-felelősségbiztosításról és a biztosítási kötelezettség ellenőrzéséről szóló 2009/103/EK irányelv 9. cikk (1) A tagállamok által előírható magasabb fedezeti összegek sérelme nélkül minden tagállam a 3. cikkben említett kötelező biztosítást ír elő legalább a következő összegeknek megfelelő mértékben:

a) személyi sérülés esetén: 6 450 000 EUR balesetenként, a károsultak számától függetlenül, vagy 1 300 000 EUR károsultanként; b) anyagi kár esetén balesetenként 1 300 000 EUR, a károsultak számától függetlenül.

Azon tagállamok esetében, amelyek nem vezették be az eurót, a legkisebb összegeket az Európai Unió Hivatalos Lapjában 2021. december 22-én közzétett árfolyamon át kell váltani a nemzeti pénznemre.

(2) 2021. december 22-től ötévente a Bizottság felülvizsgálja az (1) bekezdésben említett összegeket az (EU) 2016/792 európai parlamenti és tanácsi rendelet * alapján meghatározott harmonizált fogyasztói árindexnek (HICP) megfelelően.

A Bizottság ezen összegek HICP-hez igazítására vonatkozóan a 28b. cikknek megfelelően felhatalmazáson alapuló jogi aktusokat fogad el az egyes ötéves időszakok végétől számított hat hónapon belül.

Azon tagállamok esetében, amelyek nem vezették be az eurót, az összegeket az új legkisebb összegek számítása napján érvényes és az Európai Unió Hivatalos Lapjában közzétett árfolyamon kell átváltani a nemzeti pénznemre.

⁹⁵ A kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló 2009. évi LXII. törvény 58. § (1) Ez a törvény - a (2) bekezdésben foglaltak kivételével - 2010. január 1-jén lép hatályba.

⁹⁶ A kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló 2009. évi LXII. törvény 59. § (1) E törvény rendelkezéseit - a határozott időre szóló szerződések kivételével - figyelemmel a (2) bekezdésben foglaltakra, a hatálybalépéskor már megkötött szerződésekre is alkalmazni kell.

⁹⁷ A kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló 2009. évi LXII. törvény 59. § (4) A hatálybalépés napját megelőzően bekövetkezett káreseményekhez kapcsolódóan a kártérítési igények érvényesítésével összefüggő eljárásokra, a helytállási kötelezettség mértékére a káresemény időpontjában hatályos jogszabályokat kell alkalmazni.

5. Statisztikai adatok

Az alábbiakban elemzésre kerül a Központi Statisztikai Hivatal által rendelkezésre bocsátott adatok alapján, hogy 2018 és 2022 között hogyan alakult a személy sérüléssel közlekedési balesetek száma Magyarországon a károkozó állampolgársága illetőleg a gépjármű telephelye szerint.

Magyarországon a személy sérüléssel közúti közlekedési balesetek száma a következőképpen alakult a károkozó állampolgársága, valamint a balesetet okozó jármű telephelye szerint 2018-2022. között.

Magyarországon 2018-ban 16.951 esetben következett be személy sérüléssel közlekedési baleset. A balesetet 15624 esetben okozta magyar állampolgárságú, 201 esetben román állampolgárságú, 68 esetben szlovák és 47 esetben német állampolgárságú károkozó. A járművek telephelye szerinti felosztásban 16.033 esetben magyarországi, 165 esetben romániai, 141 esetben németországi, 95 esetben szlovákiai illetőségű volt a károkozó jármű. 2019-ben a 16.627 személy sérüléssel közlekedési balesetből 15.227 esetet okozott magyar állampolgárságú, 184 esetet román állampolgárságú, 71 esetet szlovák állampolgárságú, 42 esetet német állampolgárságú károkozó. A járművek telephelye szerint 15.694 esetben magyarországi, 151 esetben romániai, 116 esetben németországi, 103 esetben szlovákiai telephelyű jármű volt a károkozó. 2020-ban csökkent a balesetek száma, a 13.778 balesetből 12.851-t okozott magyar állampolgárságú, 108-t román állampolgárságú, 41-t szlovák és 35-t ukrán állampolgárságú károkozó. A járművek telephelye szerint 13.231 esetet magyarországi, 87 esetet romániai, 65 esetet németországi és 58 esetben szlovákiai jármű volt a károkozó. 2021-ben a balesetek száma ismét emelkedni kezdett, a 14.233 balesetből 13110 esetben magyar, 146 esetben román, 49 esetben német, 42 esetben szlovák állampolgárságú volt a károkozó. A járművek telephelye szerint 13.518 esetben magyarországi, 131 esetben romániai, 127 esetben németországi és 72 esetben ausztriai volt a károkozó. 2022-ben az összes baleset száma 14748, amelyből 13347 esetet magyar állampolgárságú, 164 esetet román, 78 esetet ukrán, 64 esetet szlovák, 40 esetet osztrák állampolgárságú károkozó okozott. A károkozó járművek telephelye szerint 13.919 esetet magyarországi, 142 esetet romániai, 100 esetet németországi és 94 esetet szlovákiai telephelyű jármű okozott.⁹⁸

⁹⁸ KSH kimutatása;

Amennyiben a személy sérüléses közlekedési baleseteket aszerint vizsgáljuk, hogy azok milyen számban történtek külföldi telephelyű járművek részvételével az állapítható meg, hogy 2018-ban 1060, 2019-ben 1090, 2020-ban 618, 2021-ben 779, 2022-ben 975 esetben történt külföldön honos jármű részvételével közlekedés baleset.⁹⁹

A KSH az adatok összeállítása során az ORFK által rendelkezésre bocsátott adatokból dolgozott. A balesetek jelentős részénél ismeretlen vagy nincs adat megjelölés szerepel a kárt okozó jármű telephelye illetőleg a károkozó állampolgársága esetében. Az adat hiányában a balesetek egy bizonyos része azért nem sorolható be, mert a baleset adatainak a rögzítése során az érintett országkód kitöltése elmarad.

A fenti adatokból megállapítható, hogy a személy sérüléses balesetekben a károkozó túlnyomórészt magyar állampolgárságú járművezető és a balesetek zömében magyarországi telephelyű jármű részvételével következnek be. A külföldi elem vizsgálata során az állapítható meg, hogy a károkozó állampolgárságát nézve az elmúlt 5 évben jelentős számú baleset vezethető vissza román, szlovák, német, ukrán és osztrák állampolgárságú járművezetők magatartására.

A balesetet okozó gépjárművek telephelyének a vizsgálata során hasonló megállapítások tehetők. A baleseteket túlnyomórészt magyarországi telephelyű gépjárművek okozzák. A külföldi elem vizsgálata során az állapítható meg, hogy romániai, németországi és szlovákiai telephelyű károkozó gépjárművek részvételével történik a legtöbb baleset.

⁹⁹ KSH kimutatása.

6. Összegzés

A külföldi elemmel rendelkező közlekedési balesetek és az ezekből származó jogviták jelentőségére vonatkozóan a KSH fenti adataiból vonhatunk le következtetéseket. A KSH által szolgáltatott adatok során figyelemmel kell lenni arra, hogy a KSH kizárólag a személyisérüléses balesetekről vezet a fenti 5. pont szerint a károkozó állampolgársága és a gépjármű országkódja szerinti nyilvántartást. A külföldi elemmel rendelkező közlekedési balesetek száma meghaladja a fentiekben rögzített esetszámokat azon balesetek számával, ahol csupán anyagi kár keletkezik. A rendelkezésre bocsátott adatok szerint külföldi telephelyű gépjárművek részvételével történt személyisérüléses baleset évente nagyságrendileg 1000 esetben történik. Polgári jogi szempontból jelentősége van és ezért ehhez az esetszámhoz hozzáadandóak azok a külföldi elem részvételével bekövetkezett balesetek, amelyekben kizárólag anyagi kár jelentkezik. Amennyiben kárigény és nem vagyoni sérelem iránti igény érvényesítése során a követelés jogalapja vagy összegszerűsége körében vita alakul ki, úgy az igény elbírálására az esetek többségében bíróság előtti eljárásban kerül sor. Összefoglalva az állapítható meg, hogy évente jelentős azon esetek száma, ahol a kárrendezés során bírósági eljárásban külföldi tényállási elemet figyelembe kell venni és a jelen szakdolgozatban kifejtett jogalkalmazási problémák felmerül(het)nek.

A közlekedési balesetkből eredő kárigények rendezésének kérdéskörénél meg kell említeni, hogy jelenleg folyamatban van a gépjármű-felelősségbiztosításról és a biztosítási kötelezettség ellenőrzéséről szóló 2009/103/EK irányelv módosításáról szóló az Európai parlament és a tanács (eu) 2021/2118 számú irányelvének a magyar jogba való átültetése. Az irányelv céljai a preambulum (40) bekezdése szerint a közlekedési balesetek károsultjai számára az egész Unióban azonos szintű minimális védelem biztosítása, a biztosítók fizetéseképtelensége esetén a károsultak védelmének biztosítása, valamint az Unió belső határait átlépő biztosítottakkal szemben a biztosítók által a kártörténeti igazolások tekintetében alkalmazott egyenlő bánásmód biztosítása.¹⁰⁰ Az irányelv - többek között - megerősíti a közlekedési balesettel érintett károsultak

¹⁰⁰ A gépjármű-felelősségbiztosításról és a biztosítási kötelezettség ellenőrzéséről szóló 2009/103/EK irányelv módosításáról szóló az Európai parlament és a tanács (eu) 2021/2118 irányelv: Preambulum (40) mivel ezen irányelv céljait, nevezetesen a közlekedési balesetek károsultjai számára az egész Unióban azonos szintű minimális védelem biztosítását, a biztosítók fizetéseképtelensége esetén a károsultak védelmének biztosítását, valamint az Unió belső határait átlépő biztosítottakkal szemben a biztosítók által a kártörténeti igazolások tekintetében alkalmazott egyenlő bánásmód biztosítását a tagállamok nem tudják kielégítően megvalósítani, az Unió szintjén azonban hatásaik miatt e célok jobban megvalósíthatók, az Unió intézkedéseket hozhat az Európai Unióról szóló szerződés 5. cikkében foglalt szubszidiaritás elvének megfelelően. Az említett cikkben foglalt arányosság elvének megfelelően ez az irányelv nem lépi túl az e célok eléréséhez szükséges mértéket.

helyzetét, megkönnyíti a károsult részére történő kifizetést a biztosító esetleges fizetéseképtelensége esetén. Az irányelv bevezeti az összes tagállamban egységes tartalmú kártörténeti igazolást, amely alapján a szerződő fél másik tagállamba történő költözése esetén a biztosító a bonus-malus besorolásnál figyelembe tudja venni a másik tagállam biztosítója által kiállított kártörténeti igazolást. Mindezek a módosítások egyértelműen elősegítik, hogy a külföldi elem részvételével bekövetkezett balesetek során a károsult az igényét hatékonyabban tudja érvényesíteni.

Irodalomjegyzék

Kommentárok, monográfiák és folyóiratok:

- A nemzetközi magánjogról szóló törvény kommentárja, HVG-ORAC, 2020, 206-208.
- OSZTOVITS András In: Csehi Zoltán (szerk.): Magyarázat a nemzetközi magánjogról 2020. július 16. időállapotú, 2020. évi Jogtár-formátumú kiadás, Wolters Kluwer
- MÁDL Ferenc - VÉKÁS Lajos *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1997. 74.
- CSÖNDES Mónika: A felelősségbiztosító törvényi engedmények alapuló megtérítési igényére alkalmazandó jog meghatározása In: VÉKÁS Lajos, OSZTOVITS András, NEMESSÁNYI Zoltán: *Nemzetközi magánjogi rendeletek az Európai Unió Bírósága gyakorlatában*, Budapest, HVG Orac, 2021. 203-231.
- FUGLINSZKY Ádám: *Kártérítési jog*, Budapest, HVG Orac, 2015. 209.
- A nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény indokolása
- A kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló 2009. évi LXII. törvény indokolása
- VÁRADI Ágnes: A biztosítási ügyekre vonatkozó egyes joghatósági szabályok a Brüsszel I. rendelet átdolgozása tükrében *Állam- és Jogtudomány*, 2014/2. 73-91.
- GOMBOS Katalin: Joghatóság, külföldi határozatok elismerése és végrehajtása az új nemzetközi magánjogi törvényben *Jogtudományi Közlöny* 2019/4. 141-146.
- VÉKÁS Lajos: A „külföldi elem” a nemzetközi magánjogi tényállásban, *Jogtudományi Közlöny*, 2019/10. 377-386.
- NAGY Csongor István: A Róma II rendelet és a közlekedési balesetek: egységes kollíziós szabályok egy kis forum-shoppinggal fűszerezve - hogy is van ez? *Magyar Jog*, 2009/4. 250-256.
- NAGY Csongor István: Az egységes fogalomértelmezés követelménye a formálódó közösségi nemzetközi magánjogban, különös tekintettel a polgári és kereskedelmi ügy, a szerződés és a szerződésen kívüli kötelelem fogalmára *Európai Jog*, 2008/2, 3-12.
- NAGY Csongor István: A jogellenes károkozás kollíziós szabályai a Róma II Rendeletben *Magyar Jog*, 2008/8., 542-549.

- BÓKA János: A Kúria és az ítéletábrák joggyakorlata a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelettel (Nmjtv.) kapcsolatban II. rész - Az alkalmazandó joggal kapcsolatos kérdések *Kúriai Döntések*, 2015/8. 882-888.

Bírósági határozatok

- Juliane Kokott Főtanácsnok 2013. április 11-ei indítványa a 49/12. sz. The Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs kontra Sunico ApS és társai ügyében, 46.;
- A 347/08. sz. Vorarlberger Gebietskrankenkasse v WGV-Schwabische Allgemeine Versicherungs AG-ügyben 2009. szeptember 17-én hozott ítélet [EBHT 2009 I-08661] 42-43.
- A 271/00. sz. Gemeente Steenberg v Luc Baten-ügyben 2002. november 14-én hozott ítélet [EBHT 2002 I-10489].
- 189/87 Athanasios Kalfelis v Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst and Co. and others, [1988] ECR 5565.
- Case C-26/91 Jakob Handte & Co. GmbH v Traitements Mécano-chimiques des Surfaces SA, [1992] ECR I-3967.
- Joined Cases C-359/14 and C-475/14 "ERGO Insurance" SE v "If P&C Insurance" AS and "Gjensidige Baltic" AAS v "PZU Lietuva" UAB DK (32)
- A C-475/14. sz. a „Gjensidige Baltic” AAS é sa „PZU Lietuva” UAB DK ügyben 2016. január 21-én hozott ítélet 47-48.
- Case C-350/14 Florin Lazar v Allianz SpA ügyben 2015. december 10-én hozott ítélet 22; 25. pont
- BH 2022.1.12 I. (Pfv. I. 21.111/2019/31.)
- BH 2020.176. (Pfv.II.21.732/2019.)
- BH 2019.3.79 (Pfv.V.21.267/2017/5.)
- BH2013.4.93. (Pfv.VI.22.227/2011.)

Egyéb joganyagok

- Green Card system - FINAL | COB (cobx.org)

- A nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény bírói gyakorlata tárgykörre felállított joggyakorlat-elemző csoport Összefoglaló véleményének kivonata;
i_osszefoglalo_velemeney_kivonat_kozzetetelre_internet.pdf (kuria-birosag.hu)
2023.05.01.
- www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table
- RIS Informationsangebote (bka.gv.at)
- Európai igazságügyi portál (europa.eu)